

DİJİTAL EBEVEYNLİK FARKINDALIĞI VE ÇEVİRİMİÇİ MAHREMİYET
FARKINDALIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Yüksek Lisans Tezi

Ece GÜNGÖR

Eskişehir 2025

DİJİTAL EBEVEYNLİK FARKINDALIĞI VE ÇEVİRİMİÇİ MAHREMİYET
FARKINDALIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Ece GÜNGÖR

Yüksek Lisans Tezi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Adile Aşkım KURT

Anadolu Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Haziran 2025
Eskişehir

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Ece Güngör'ün Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı Arasındaki İlişki başlıklı tezi 30.06.2025 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Programında yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Adı – Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Adile Aşkı Kurt

Üye : Prof. Dr. Yusuf Levent Şahin

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Şenay Ozan Deniz

Prof. Dr. Nafiz Can Öncü
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı Arasındaki İlişki
Ece GÜNGÖR

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Lisansüstü Eğitim
Enstitüsü, Haziran 2025

Danışman: Prof. Dr. Adile Aşkı Kurt

Teknolojinin hızla yaygınlaştığı günümüzde çocukların dijital ortamlarda karşılaşılabileceği riskleri önleme ve onlara rehberlik etme konusunda ebeveynlere önemli roller düşmektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin dijital farkındalıkları ve çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları çocukların dijital ortamda daha güvenli ve etkin bir şekilde rol almaları için oldukça önemlidir. Bu araştırmanın amacı ebeveynlerin dijital farkındalık düzeyleri ile çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma tarama araştırması, nedensel karşılaştırma araştırması ve ilişkisel tarama araştırmasının ilkelerine göre yapılandırılmıştır. Çalışmanın örneklemini, Eskişehir ilinde yaşayan ve çocukları ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören 310 ebeveyn oluşturmaktadır. Veriler, demografik bilgi formu, Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği ve Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre ebeveynlerin, demografik özellikleri dijital ebeveynlik ve mahremiyet farkındalığı düzeyleri üzerinde anlamlı bir fark oluşturmamaktadır. Ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeyleri genel olarak yüksek bulunmuştur. Ebeveynlerin en yüksek puan aldığı boyut “verimli kullanım”, en düşük puan aldığı boyut ise “olumsuz model olma”dır. Çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyi de genel olarak yüksek bulunmuş; en yüksek ortalama puan “iletişim ve paylaşım” alt boyutundan alınmıştır. Yapısal eşitlik modeli sonuçları, çevrimiçi mahremiyet farkındalığı alt boyutlarından dikkat ve güvenliğin, dijital ebeveynlik farkındalığının olumlu alt boyutları olan verimli kullanım ve risklerden korunmayı anlamlı düzeyde pozitif yönde yordamaktadır. Ayrıca iletişim ve paylaşım boyutunun dijital ebeveynliğin olumsuz alt boyutları olan olumsuz model olma ve dijital ihmali negatif yönde yordadığı saptanmıştır. Araştırma bulguları, ebeveynlerin genel olarak dijital farkındalık ve çevrimiçi mahremiyet konularında bilinçli olduğunu gösterse de bazı alanlarda gelişime ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital ebeveynlik, Dijital farkındalık, Çevrimiçi mahremiyet

ABSTRACT

The Relationship Between Digital Parenting Awareness and Online Privacy Awareness

Ece GÜNGÖR

Department of Computer Education And Instructional Technologies

Anadolu University, Graduate School, June 2025

Supervisor: Prof. Dr. Adile AşkıM KURT

In today's world, where technology is rapidly spreading, parents play a crucial role in preventing the risks that children may encounter in digital environments and in guiding them appropriately. In this context, parents' digital awareness and online privacy awareness are highly important for ensuring that children participate in digital environments safely and effectively. The aim of this study is to examine the relationship between parents' digital awareness levels and their online privacy awareness. The research was designed in accordance with the principles of survey research, causal-comparative research, and correlational research methods. The sample of the study consisted of 310 parents residing in the city of Eskişehir, whose children are enrolled in primary and secondary schools. Data were collected using a demographic information form, the Digital Parenting Awareness Scale, and the Online Privacy Awareness Scale. According to the findings, parents' demographic characteristics do not create a statistically significant difference in their levels of digital parenting and online privacy awareness. Parents' digital parenting awareness was generally found to be high, with the highest mean score in the "efficient use" dimension and the lowest in the "negative role modeling" dimension. Similarly, the overall level of online privacy awareness was also found to be high, with the highest mean score observed in the "communication and sharing" sub-dimension. Structural equation modeling results revealed that the "attention" and "security" dimensions of online privacy awareness significantly and positively predict the favorable dimensions of digital parenting awareness, namely efficient use and protection from risks. Moreover, the "communication and sharing" dimension was found to negatively predict the unfavorable sub-dimensions of digital parenting awareness, such as negative role modeling and digital neglect. The findings indicate that although parents are generally conscious of digital awareness and online privacy, there is still room for improvement in certain areas.

Keywords: Digital parenting, Digital awareness, Digital privacy

ÖNSÖZ

Lisans eğitimimi Anadolu Üniversitesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği bölümünde tamamladıktan sonra yüksek lisans eğitimime Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi alanında devam etmeye karar verdim. Özellikle matematik gibi soyut düşünmeyi gerektiren bir alanda teknolojinin sağladığı somutlaştırıcı araçlar, öğrenmeyi daha anlamlı ve kalıcı hâle getirmektedir. Bu nedenle, yüksek lisans eğitimime devam ettiğim bu alan öğretmen olarak teknolojiyi etkili kullanabilmek, öğrencilerimin hem akademik başarılarını artırmak hem de dijital dünyada bilinçli bireyler olmalarını desteklemek adına öğretmenlik hayatımda bana çok büyük katkılar sağlamıştır.

Yüksek Lisans eğitimimin başından beri bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren, tez sürecinde desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, başladığım bu yolda elimi hiç bırakmadan yanımda olan, her düştüğümde beni ayağa kaldıran, emeklerini hiçbir zaman esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. Adile Aşkı Kurt'a bana öğrettiği her şey için sonsuz teşekkür ederim. Tez sürecinde yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen ve deneyimleriyle bana yol gösteren Doç. Dr. Ezgi Doğan hocama, tez savunma jürimde bulunarak desteklerini sunan Prof. Dr. Yusuf Levent Şahin hocama ve Dr. Öğr. Üyesi Şenay Ozan Deniz hocama teşekkür ederim.

Aynı zamanda bu süreçte benimle birlikte bu heyecanı yaşayan, beni her konuda destekleyen, motivasyonumu kaybetmeme izin vermeyen, bu yolda beni güçlendiren canım aileme ve canım arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. İyi ki varsınız.

Ece GÜNGÖR

30.06.2025

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu yüksek lisans tezinin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilemeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit” programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Ece GÜNGÖR

30.06.2025

STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES

I hereby truthfully declare that this thesis/dissertation is an original work prepared by me; that I have behaved in accordance with the scientific ethical principles and rules throughout the stages of preparation, data collection, analysis and presentation of my work; that I have cited the sources of all the data and information that could be obtained within the scope of this study, and included these sources in the references section; and that this study has been scanned for plagiarism with “Scientific Plagiarism Detection Program” used by Anadolu University, and that “it does not have any plagiarism” whatsoever. I also declare that, if a case contrary to my declaration is detected in my work at any time, I hereby express my consent to all the ethical and legal consequences that are involved.

Ece GÜNGÖR

30.06.2025

ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI

Bu tezi hazırlarken üretken yapay zekâ programlarından destek aldığımı beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkabilecek tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Ece GÜNGÖR

30.06.2025

DECLARATION OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE USAGE

I hereby declare that I received support from generative artificial intelligence programs while preparing this thesis. I acknowledge and accept all potential ethical and legal consequences that may arise in the event that a situation contrary to this declaration is identified at any time.

Ece GÜNGÖR

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	v
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES	vii
ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI	viii
DECLARATION OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE USAGE .	ix
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
1 GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu	4
1.2 Araştırmanın Önemi.....	6
1.3 Araştırmanın Amacı	8
1.4 Sınırlılıklar	9
1.5 Kuramsal Çerçeve.....	9
1.5.1 Dijital dünya ve çocuk	9
1.5.2 Ebeveyn.....	11
1.5.3 Dijital ebeveynlik	12
1.5.4 Dijital farkındalık	15

1.5.5 Mahremiyet kavramı.....	18
1.5.6 Çevrimiçi mahremiyet.....	19
2 ALANYAZIN TARAMASI	24
3 YÖNTEM	32
3.1 Araştırmanın Modeli	32
3.2 Örneklem	32
3.3 Veri Toplama Araçları	34
3.3.1 Demografik bilgi formu.....	34
3.3.2 Dijital ebeveynlik farkındalık ölçeği (DEFÖ)	34
3.3.3 Çevrimiçi mahremiyet farkındalık ölçeği (ÇMFÖ).....	34
3.3.4 Veri toplama araçlarının geçerlik güvenirlik çalışmaları.....	35
3.4 Verilerin Toplanması.....	37
3.5 Verilerin Analizi.....	37
4 BULGULAR.....	39
4.1 Dijital Ebeveynlik Farkındalık ve Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi	39
4.2 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeylerinin Cinsiyet, Yaş, Ebeveynin Eğitim Düzeyi, Çocuğun Eğitim Düzeyi ve Ebeveynin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	39
4.3 Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Düzeylerinin Cinsiyet, Yaş, Ebeveynin Eğitim Düzeyi, Çocuğun Eğitim Düzeyi ve Ebeveynin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	42
4.4 Dijital Ebeveynlik Farkındalığına Etki Eden Değişkenlerin Belirlenmesi....	44
4.4.1 Ölçüm Modeli.....	44
4.4.2 Yapısal Model.....	47
5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	49
5.1 Tartışma ve Sonuç	49

5.2 Öneriler	52
5.2.1 Uygulamaya yönelik öneriler	52
5.2.2 Araştırmaya yönelik öneriler	53
KAYNAKÇA.....	54
EKLER	

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri	33
Tablo 2. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği güvenilirlik sonuçları.....	35
Tablo 3. Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği güvenilirlik sonuçları.....	35
Tablo 4. Ölçme araçları için uyum değerleri	36
Tablo 5. Normal dağılım şartına ilişkin çarpıklık basıklık değerleri	37
Tablo 6. Dijital Ebeveynlik Farkındalık ve Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler.....	39
Tablo 7. Dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırılması ...	39
Tablo 8. Dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin yaşa göre karşılaştırılması	40
Tablo 9. Dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin ebeveyn eğitim düzeyine göre karşılaştırılması	41
Tablo 10. Dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin çocuğun eğitim düzeyine göre karşılaştırılması	41
Tablo 11. Dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin ebeveynin çalışma durumuna göre karşılaştırılması	42
Tablo 12. Çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırılması	42
Tablo 13. Çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin yaşa göre karşılaştırılması .	43
Tablo 14. Çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin ebeveyn eğitim düzeyine göre karşılaştırılması	43
Tablo 15. Çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin çocuğun eğitim düzeyine göre karşılaştırılması	43
Tablo 16. Çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin ebeveynin çalışma durumuna göre karşılaştırılması	44
Tablo 17. Yakınsama geçerliği	44
Tablo 18. Ayrışma geçerliği-HTMT oranı	46
Tablo 19. Ayrışma geçerliği- Fornell – Larcker Kriteri.....	46
Tablo 20. Yapısal model	47

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Yapısal Model	48
------------------------------	----

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ÇMFÖ	:Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği
DEFÖ	:Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği
Dİ	:Dijital İhmal
OMO	: Olumsuz Model Olma
RK	:Risklerden Koruma
TDK	:Türk Dil Kurumu
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu
VK	:Verimli Kullanım

1 GİRİŞ

Toplumunu meydana getiren en temel birim ailedir. Aile bireyin yaşamı boyunca büyüme ve gelişimine destek vermektedir. Bireyin yetiştirilmesinden, duyuşsal ve sosyal gelişiminden sorumlu anne, baba ya da bir aile büyüğü ebeveyn olarak tanımlanmaktadır (Cowan, Powel ve Cowan, 1998). Bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmelerle birlikte iletişim kurmak, alışveriş yapmak, video izlemek, oyun oynamak gibi birçok etkinlik internet üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı sağladığı faydaların yanı sıra çocukların olumsuz yönde etkileneceği durumlara da yol açabilmektedir. Günümüzde çocuklar, kendi kararlarını verebilen öz-yönelimli kullanıcılar olarak görülmelidir. Ancak çocuklar teknolojik araçların kullanımını tek başlarına belirleyemeyebilir ve ne zaman, nasıl kullanmaları gerektiği konusunda rehberliğe ihtiyaç duyabilirler (Selwyn ve Odabaşı, 2017). Çocuklar dijital ortamlarda faydalı bilgilere ulaşırsalar da birçok riskli ve olumsuz durumla karşılaşabilmektedirler. Çocukları internet kullanımında olumsuz durumlardan korumak ebeveynlerin görevidir. Bu nedenle alanyazında ebeveynlik kavramı dışında “dijital ebeveynlik” kavramı ortaya çıkmıştır (Lim, 2016). Yurdakul, Dönmez, Yaman ve Odabaşı (2013) dijital ebeveynliği: “dijital araçlara hâkim, olanakların farkında olan, çocuklarını bu ortamlardaki risklere karşı koruyabilen, gerçek hayatta olduğu gibi sanal ortamda da kişi haklarına saygılı olmayı çocuklarına aşılaman, hızla değişen ve gelişen teknolojik yeniliklere açık olan birey” olarak tanımlamıştır. İnternet ortamının olumsuz etkilerinden çocukları korumak, onları faydalı iletişim kurabilen, çevrimiçi alışverişini güvenli bir şekilde yapabilen, yararlı bilgilere ulaşabilen, bu davranışları yerine getirirken etik değerlere uyan, hak ve sorumluluklarının farkında olan bir vatandaş olarak büyütmek, internet ortamındaki riskli durumları olumlu fırsatlara çevirerek çocukların internet kullanımlarını daha güvenli duruma getirmek ebeveynlerin önemli görevleri arasında yer almaya başlamıştır (Yaman, 2018). Bu doğrultuda dijital çağ ile birlikte ebeveynlerin çocuklarına yönelik alacakları önlemlerin de değişime uğradığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte ebeveynlerin rolleri de değişmektedir. Günümüz dijital çağının olanaklarından en iyi şekilde yararlanmak ve çocukları risklerden korumak isteyen her ebeveynin temel “dijital ebeveynlik” rolleri bulunmaktadır. Bunlar dijital okuryazarlık, farkındalık, kontrol, etik ve yenilikçilik başlıkları altında sınıflandırılmaktadır (Yurdakul vd., 2013). Dijital okuryazarlık, internet ve bilgisayar gibi araçları kullanma becerilerini kapsar. Dijital okuryazar kişiler, dijital ortamda

karşılaştıkları bilgi ve kaynakları doğru bir şekilde değerlendirir. Eğer ebeveynler bu gibi becerilere sahip olmazsa çocuğun ne yaptığı hakkında bir fikri olmaz ve çocuğunu doğru bir şekilde yönlendiremez (Yay, 2019). Dijital ebeveynler teknoloji kullanımındaki olumsuz durumların, risklerin, bağımlılıkların farkında olmalıdır. Bu farkındalığa sahip olan ebeveynler, çocuklarını kontrol ederek çocuklarını internet ortamında yalnız bırakmamalı, filtreleme programları gibi yazılımları kullanarak çocuklarının internet kullanımını kontrol altında tutmalı, çocuklarının internet ya da bilgisayar kullanım saatlerine ve sınırlarına dikkat etmeli ve çocuklarıyla onların internet kullanımı hakkında konuşmalıdır. Ebeveynler aynı zamanda yeniliklere karşı ilgi duyarak, öğrenme çabasında olmalı ve tüm bunları yaparken etik kuralları da göz önünde bulundurmamalıdır (Yurdakul vd., 2013).

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte çocukların alışkanlıkları da değişmektedir (Kars, 2010). Çocuklar artık top oynamak, misket oynamak, saklambaç oynamak yerine dijital oyunlar oynamaya başlamışlardır. Dijital oyun oynama yaşı okul öncesi döneme kadar inmiştir (Akçay, 2015). TÜİK (2024)'ün raporuna göre, çocukların ekran kullanım alışkanlıkları incelendiğinde, cep telefonu/akıllı telefon kullandığını belirten çocukların oranı, %76,1 iken, çocuklarda internet kullanımını %91,3 olarak belirtilmiştir. Bu oranlar çocuk yaş gruplarında ekran ve internet kullanımının oldukça yaygın olduğunu göstermektedir. Çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin önemli olduğu dönemlerde internet alışkanlıklarının ebeveynleri tarafından bilinmesi önemlidir. Yapılan çalışmalarda ekranların fiziksel, zihinsel ve duygusal zararlarına dair önemli bulgular elde edilmiştir. Ayrıca ekran süresinin artmasıyla birlikte çocukların uyku sürelerinin azaldığı, spor ve yüz yüze iletişimde azalma yaşandığı gözlenmektedir. Bu durum çocukların fiziksel olarak hareketsiz ve yorgun olmalarına neden olmaktadır (Schmidt, 2020). Çocuklarda sıkça karşılaşılan göz bozuklukları, radyasyonun olumsuz etkileri, duruş bozuklukları ve iskelet yapısında değişiklikler de bu duruma eşlik etmektedir (Ergüney, 2017). Ayrıca aşırı ekran kullanımının psikolojik sağlık üzerinde olumsuz etkileri araştırılmış ve bu bağlamda dikkat dağınıklığı, işleri tamamlama güçlükleri ve sosyal ilişki kurma zorlukları gibi sonuçlar gözlemlenmiştir (Twenge ve Campbell, 2018). Bu olumsuz etkenlerin dışında çocuklar internet ortamında tehlikeli birçok durumla karşılaşabilir. Özellikle dijital ortamda çocukların izlediği videolar, oynadığı oyunlar ve katıldığı çevrimiçi sohbetler, çocukların suça ve şiddete yönlendirilmesi, tacize uğraması ve çocuk istismarı gibi birçok tehlikeli durumla karşı karşıya kalma

riskini artırabilir. Bilgilerin çalınması, dolandırılma, kötü söz öğrenimi, yabancı kişilerle iletişim, şiddet, korku içerikli oyunlar çocukların dijital ortamda karşılaşabileceği olumsuz durumlardan bazılarıdır (Edis, 2020). Günümüzde ebeveynler, bu endişe verici duruma büyük bir kaygıyla yaklaşmaktadır.

Dijital araçlar, hayatımızı kolaylaştırmalarının yanı sıra yanlış kullanıldığında riskler de taşır. Her an istenilen bilgiye ulaşabilmenin mümkün olduğu günümüzde kişisel bilgileri korumak için özel tedbirler alınmalıdır. Eskiden kilitli kapılar veya şifreli kutularla korunabilen özel bilgiler günümüz dijital dünyasında daha farklı güvenlik önemleri gerektirmektedir. Bireyler dijital becerilere ve dijital güvenlik bilgisine ihtiyaç duymaktadır çünkü hayatın birçok yönü dijital hale gelmiştir (Barkuş ve Koç, 2019). İnsanlar sosyal varlıklar olduğundan çevreleriyle iletişim kurma ve paylaşma ihtiyacı duymaktadır. Sosyal medya bireylerin bu beklentilerini karşılayacak bir ortamdır. Nitekim sosyal medya bireylerin boş zamanlarını en çok değerlendirdiği, eğlendiği, sohbet ettiği, bilgi alışverişi yaptığı ve güncel gelişmeleri takip ettiği bir platform haline gelmiştir (Solmaz, Tekin, Herzem ve Demir, 2013). Sosyal medyada paylaşımda bulunma davranışlarının temelinde beğenilme, eğlenme, eleştirme anlayışı vardır (Zerey, 2012). Ancak bireylerin özel bilgileri, duyguları ve yaşamları herkes tarafından bilinmemelidir. Teknolojinin daha az gelişmiş olduğu dönemlerde bu tür bilgiler belirli bir çevreyle paylaşılırken, günümüzdeki teknolojik ilerlemelerle bu tür bilgiler dünya genelinde kolayca erişilebilir hale gelmiştir. Bilgi paylaşımının akıllı telefonlar kullanarak anında ve kolayca gerçekleştirildiği bir ortamda, kişiler kendileri ve aileleri hakkında bilgileri paylaşmaktan çekinmemektedirler (Özkes, 2023). Bu platformların çeşitliliği ve kullanıcı sayısındaki artışla birlikte yapılan paylaşımlar da artmaktadır. Bununla birlikte dijital yaşamın kurallarını bilmemek veya farkında olmamak, gizlilik ve mahremiyet ihlallerine yol açabilir. Bireyler, sosyal ve psikolojik ihtiyaçları doğrultusunda sorunlarını veya kişisel bilgilerini paylaşıırken aslında mahremiyetlerini de riske atabilirler (Yıldız, 2012). Türk Dil Kurumu'na (TDK) göre, mahremiyetin sözlük anlamı "gizlilik" olarak ifade edilmektedir. Mahremiyetin günümüz teknolojisinin geldiği noktada çevrimiçi mahremiyet açısından da incelenmesi oldukça önemlidir. Günümüzde, teknolojik araçlarla birlikte bireyler sosyalleşme, iş arama, iletişim kurma gibi ihtiyaçlarını sosyal medya uygulamaları üzerinden karşılamaktadır. Akıllı cihazların yaygınlaşmasıyla, bulunan konumdan bağımsız olarak dünyanın her yerine sosyal medya uygulamaları aracılığıyla ulaşabilmektedir. Akıllı cihazlar, iş, ev ve arkadaşlık ortamlarının ayrılmaz

bir parçası haline gelmiş durumdadır ve sosyal medya platformlarındaki paylaşımlar, çevrimiçi mahremiyeti olumsuz etkileyebilmektedir (Özkes, 2023). Çocuklar da sosyal medya uygulamalarından oldukça fazla etkilenmektedir. Çocukların internet ve dijital araçları kullanım yaşları düşerken, kullanım oranları da hızla artmaktadır (Güney, 2020). Sosyal medya platformlarının gençler ve çocuklar arasındaki kullanımının artması, çocukların mahremiyet alanlarını ciddi şekilde tehdit etmektedir. Mahremiyetlerini korumadıkları takdirde çocuk istismarı vakaları artabilir nitekim teknolojinin ilerlemesiyle birlikte bilgilere kolayca ulaşmak mümkün hale gelmiştir. Özel yaşamın açıkça paylaşılması kişisel bilgilerin kötü niyetli kişilerin eline geçme riskini arttırmıştır. Bu nedenle, sosyal medya platformlarında içerik paylaşırken son derece dikkatli olunmalıdır. Bu konuda çocukları çevrimiçi tehlikelere karşı koruma görevi ebeveynlere aittir (Serin, 2019). Ebeveynlerin dijital farkındalığı ve çevrimiçi mahremiyet bilinci, çocukları bu çevrimiçi risklere karşı korumada önemli bir rol oynamaktadır.

Ebeveynlerin dijital farkındalıkları ve çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları, çocukların internet ve dijital ortamlarda güvenliği açısından kritik öneme sahiptir. Dijital farkındalık, ebeveynlerin çevrimiçi ortamları anlama, bilinçli kullanma ve çocuklarının çevrimiçi etkinliklerini denetleme becerilerini içerirken, çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ise kişisel bilgi güvenliği ve gizliliği konusunda bilinçlenmeyi ifade eder. Bu iki değişkenin birleşim noktasında, ebeveynlerin çocuklarının dijital dünyadaki etkinliklerini anlamaları ve çocuklarının güvenliğini sağlamak için bilinçli kararlar almaları gerekmektedir.

1.1 Problem Durumu

Bilgi ve iletişim teknolojileri hayatımızın her alanına girmiş ve artık ihtiyaç haline gelmiştir. Bu nedenle teknoloji kullanımını öğrenmek artık bir zorunluluk olmuştur (Manap, 2020). Günümüz dünyasında bireylerin büyük bir kısmı internet kullanmaktadır. Nitekim İnternetin kullanımı ve sosyal medya toplumsal bir alışkanlık haline gelmiştir (Yengin, 2019). “Dijital 2025: 2025'te dijitalin küresel durumu” raporuna göre; günümüzde toplam 5,78 milyar insan cep telefonu kullanmaktadır. Bu da toplam nüfusun % 70,5'ine eşittir. İnternet kullanıcıları, son yılda 136 milyon yeni kullanıcıya ulaşmıştır. Bugün dünyada 5,56 milyar internet kullanıcısı bulunmaktadır. Bu da dünya toplam nüfusunun % 67,9'unun şu anda çevrimiçi olduğu anlamına gelmektedir. Bunun dışında şu anda dünya çapında 5,24 milyar sosyal medya kullanıcısı vardır ve bu da dünyadaki tüm nüfusun % 63,9'una eşittir. Dijital 2025 Türkiye Raporu'na göre,

ülkemizde 80,7 milyon cep telefonu kullanıcısı, 77,3 milyon internet kullanıcısı ve 58,5 milyon sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır (We Are Social, 2025). Yetişkinlerle birlikte çocukların da internet, dijital araç ve sosyal medya kullanımı gün geçtikçe artmaktadır. Günümüzde teknolojilerinin yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmesi internet bağımlılığı, oyun bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı gibi istenmeyen çıktlarıyla birlikte özellikle çocuklar ve gençler için tehdit içeren bir durum haline gelmiştir (Karaboğa, 2019). Dijital ortamlar çocuklar için zararlı içerikler, istismar, tehlikeli oyunlar ve uzun vadede oluşan sağlık sorunları, yabancı kişilerle iletişim, siber suçlar, siber zorbalık ve yasal olmayan/zararlı program kullanımı gibi riskler barındırmakla birlikte çocukların akademik yaşantılarına da zarar verebilmektedir. Çocuklar aşırı internet kullanımından dolayı odaklanma ve öğrenmede güçlük yaşamakta, arkadaşlarıyla iletişim kurmakta güçlük çekmektedirler (Bayındır, 2023). Bunların dışında bireylerin dijital medya kullanma alışkanlıkları aynı zamanda onların fizyolojik, zihinsel ve günlük yaşamları üzerinde de olumsuz etkiler bırakabilmektedir (Karaboğa, 2019). Dijital teknolojilerin kullanımı sonucu ortaya çıkan problemlere ilişkin çalışmalar incelendiğinde; aşırı internet kullanımı internet bağımlılığını neden olmakla birlikte bu durum uyku bozukluğuyla da ilişkilendirilmektedir (Öz ve Miniksar, 2023). İnternet kullanım süresi arttıkça bireylerde fizyolojik olarak göz yorgunluğu/göz kızarıklığı, göz kuruluğu, sırt/boyun, baş, eklem ağrıları, kas-iskelet sistemi problemleri, yorgunluk ve uykusuzluk görülmektedir. Bunun dışında yemek yeme düzeninde de sorunlar yaşanmaktadır (Doğan, 2013; T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2008; Mustafaoğlu ve Yasacı, 2018). Kelleci, Güler, Sezer ve Gölbashi (2009) yaptıkları çalışmada çocuk ve ergenlerin internet kullanma süresi iki saati aştığında ruhsal sağlık sorunlarının görüldüğünü belirtmişlerdir. Yapılan diğer çalışmalarda problemler internet kullanımı ve internet bağımlılığının depresyon ve intihara neden olduğu söylenmektedir (Bailin, Milanaik ve Adesman, 2014; Bektaş ve Aydın 2024). İnternet ortamındaki risklerin her geçen gün artması internet kullanımının çocuklar için nasıl güvenli hale getirilebileceği sorusunu gündeme getirmiştir (Tokel, Başer ve İşler, 2013). Tüm bunlar göz önüne alındığında çocukların bu tür olumsuz durumlarla karşılaşmaması için ebeveynlerin dijital teknolojilerin kullanımına ilişkin daha fazla sorumluluk alması ve dijital teknolojileri öğrenme ihtiyacı olduğunu kabul etmesi gerekmektedir. Özellikle ebeveynlerin çocuklarının internet kullanım alışkanlığı geliştirmesine dahil edilmesi oldukça önemlidir (Olagunju, 2008). Bu doğrultuda ebeveynler çocuklarını takip etmeli,

korunmalı, onlara bilinçli internet kullanımını öğretmelidir. Ancak ebeveynler, dijital teknolojilerin olumsuz etkilerinden çocuklarını koruyabilme noktasında yetersiz kalabilmektedir. Dijital okuryazar olmayan, bilinçsiz ebeveynler, çocuklarının fotoğraf ve videolarını sosyal medyada ya da internette paylaştığında çocuklarının mahremiyet haklarını ihlal ettiklerinin farkında değildirler. Bu tür mahremiyet ihlalleri tehlikeli durumlara yol açabilir. Günümüz ebeveynleri, teknolojileri kendi istekleri için kullanmakta ancak çoğu zaman çocuklarının mahremiyet haklarını ve bu paylaşımlarının uzun vadeli sonuçlarını dikkate almayarak çocuklarıyla ilgili özel bilgileri ve fotoğrafları sosyal medya platformlarında paylaşmaktadırlar (Romero, 2014; Yüksel, 2021). Ebeveynler çocuklarının dijital ortam kullanımına rehberlik etme isteği taşıdıkları hâlde yeterli bilgi ve farkındalığa sahip olmamakla birlikte çevrimiçi mahremiyet konusunda endişe duymaktadırlar (Bayzan, 2025; Tokel vd. 2013). Bu nedenle internet ve sosyal paylaşım sitelerini kullanabilmeleri için ebeveynlerin bilgilendirilmeleri ve bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin çocuklarını çevrimiçi ortamdaki risklerden koruyabilmeleri için yeterli bilgi ve farkındalığa sahip olmaları çocukların çevrimiçi mahremiyetlerini korumaları için büyük önem taşımaktadır. Alanyazında dijital farkındalık ile çevrimiçi mahremiyet farkındalığı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Bu nedenle ebeveynlerin dijital farkındalıkları ve çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelenmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2 Araştırmanın Önemi

Günümüzde çocuklar teknolojiyle erken yaşta tanışmaktadır. Erken yaşta teknolojiyle tanışan çocukların dijital dünyaya uyum sağlayabilmeleri için güvenilir kaynaklara ulaşabilmeleri, problem çözme becerilerinin gelişmesi dijital dünyayı öğrenmeleri adına önemlidir (Karakuş, 2022). Çocukların dijital dünyanın olanaklarından faydalanabilmesi için kendilerini bu dünyadaki risklerden de korumaları gerekmektedir. Bu noktada görev ebeveynlere düşmektedir (Akbaş ve Dursun, 2020). Bireylerin dijital ortamda geçirdikleri zaman, kullandıkları sosyal medya uygulamaları yaşamlarını ve geleceklerini etkileme potansiyeline sahip olduğundan “dijital farkındalık” kavramını araştırmak önemlidir (Karakuş, 2022). Bu doğrultuda internet ortamında kişisel bilgilerin paylaşılması, bunların yabancı kişilerin eline geçmesi gibi risklerinin kişilerin mahremiyetlerini tehlikeye attığı göz önünde bulundurulduğunda “çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları”

kavramının araştırılması da önem arz etmektedir. Özellikle ebeveynlerin bu konuda farkındalık sahibi olması hem kendilerinin internet kullanımı hem de çocuklarının güvenliğini ve mahremiyetini doğrudan etkilediği için ebeveynlerin dijital farkındalıklarını ve çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarını belirlemek alanyazına katkı sağlayacaktır. Ebeveynlerin çocukların teknoloji kullanımı, kullandıkları uygulamalar ve ekran süreleri konusunda bilinçli ve doğru kararlar verebilmeleri gerekmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin dijital riskleri en aza indirmek, çocuklarına güvenilir bir ortam sunmak için rehberlik edici ve denetleyici rollerini yerine getirmesi oldukça önemlidir. Bu durum, ebeveynlerin çocuklarının dijital dünyadaki kimliğini koruma görevini üstlendiğini göstermektedir (Madden, Cortesi, Gasser, ., Lenhart ve Duggan, 2012). Bu doğrultuda ebeveynlerin dijital araçları kullanımı, internet riskleri, güvenlik, mahremiyet konularında yeterli bilgi ve farkındalığa sahip olması gerekmektedir. Ancak çoğu ebeveyn, çocukların gelişimine katkıda bulunabilecek teknolojileri, kullanımları ve etkinlikleri derinlemesine incelememektedir. Bu durum çocukların dijital araçları bilinçsizce kullanmasına ve ekran bağımlılığına neden olmaktadır. İnternet ve sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasına rağmen ebeveynler internet ortamındaki tehlikeli durumlara ve koruma önemlerine karşı bilinçsizdir (Ölçer, 2019). Tokel vd. (2013)'nin çalışmasında da çocukların internet ortamında bilgilendirilmeleri gerektiği ve ebeveynlerinin bu konuda yeterli bilgi ve farkındalığa sahip olmadıkları belirtilmiştir. Ebeveynler dijital ortamda bilinçli kararlar alabilmek ve teknoloji kullanımına ilişkin güncel önerileri takip edebilmek ve çocuklarına rehberlik edebilmek için dijital okuryazarlık düzeylerini yükseltmelidirler. Bu aynı zamanda ebeveynlerin dijital farkındalıklarının artmasına da katkı sağlayacaktır. Ebeveynlerin dijital okuryazar olmamaları, çocuklar için mahremiyet risklerini ortaya çıkarabilir (Romero, 2014). Ebeveynlerin dijital farkındalığı, çocuklarına dijital mahremiyetin önemini öğretebilme ve çevrimiçi ortamda gizliliklerini korumalarına yardımcı olma konusunda büyük bir rol oynar. Ebeveynler, çocuklarına internet kullanımıyla ilgili doğru davranışları, güvenli şifre kullanımını, kişisel bilgilerin paylaşımı konusunda dikkatli olmayı öğretmeli ve çevrimiçi etkinliklerini izlemelidir. Bu bağlamda ebeveynlerin dijital farkındalığı, çocuklarının çevrimiçi mahremiyetlerini korumalarına yardımcı olabilir. Bilinçli ebeveynler, çocukların çevrimiçi ortamda güvende olmalarına ve kişisel bilgilerini korumalarına destek olabilir. Böylece ebeveynler ve çocuklar arasında güvenilir bir iletişim kurularak dijital dünyada daha güvenli bir ortam oluşturulabilir. Bu nedenle

gerçekleştirilecek araştırma ebeveynlerin, dijital farkındalıkları belirlenerek çocuklarının çevrimiçi etkileşimlerini izleyebilmeleri, riskleri değerlendirebilmeleri ve çocuklarına çevrimiçi mahremiyet konusunda rehberlik edebilmeleri için önemlidir.

1.3 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları ile dijital ebeveyn farkındalıkları arasındaki ilişkiyi belirlemek, bu farkındalıkların demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çocuklarının eğitim düzeyi, çalışma durumu) göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek, dijital ebeveynlik farkındalığına etki eden değişkenleri ortaya koymak ve çevrimiçi mahremiyet farkındalığı boyutlarının, dijital ebeveynlik farkındalığının alt boyutları üzerindeki etkisini değerlendirmektir. Bu doğrultuda araştırmanın alt amaçları şu şekildedir:

1. Ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeyleri nedir?
2. Ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeyleri
  - a. cinsiyetlerine,
  - b. yaşlarına,
  - c. eğitim düzeyleri,
  - d. çocuklarının eğitim düzeyine ve
  - e. çalışma durumlarına

göre farklılık göstermekte midir?
3. Ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyleri nedir?
4. Ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyleri
  - a. cinsiyetlerine,
  - b. yaşlarına,
  - c. eğitim düzeyleri,
  - d. çocuklarının eğitim düzeyine ve
  - e. çalışma durumlarına

göre farklılık göstermekte midir?
5. Ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalıklarına etki eden değişkenler nelerdir?
6. Ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalıklarını (olumsuz model olma, dijital ihmal, verimli kullanım, risklerden koruma) etkileyen değişkenlere (dikkat,

güvenlik, iletişim ve paylaşım) yönelik kuramsal olarak oluşturulmuş aşağıdaki hipotezler desteklenmekte midir?

- a. H1: Dikkat, olumsuz model olmayı negatif yönde etkilemektedir.
- b. H2: Dikkat, dijital ihmali negatif yönde etkilemektedir.
- c. H3: Dikkat, verimli kullanımı pozitif yönde etkilemektedir.
- d. H4: Dikkat, risklerden korunmayı pozitif yönde etkilemektedir.
- e. H5: Güvenlik, olumsuz model olmayı negatif yönde etkilemektedir.
- f. H6: Güvenlik, dijital ihmali negatif yönde etkilemektedir.
- g. H7: Güvenlik, verimli kullanımı pozitif yönde etkilemektedir.
- h. H8: Güvenlik, risklerden korunmayı pozitif yönde etkilemektedir.
- i. H9: İletişim ve paylaşım, olumsuz model olmayı negatif yönde etkilemektedir.
- j. H10: İletişim ve paylaşım, dijital ihmali negatif yönde etkilemektedir.
- k. H11: İletişim ve paylaşım, verimli kullanımı pozitif yönde etkilemektedir.
- l. H12: İletişim ve paylaşım, risklerden korunmayı pozitif yönde etkilemektedir.

1.4 Sınırlılıklar

Bu araştırma

- 2023-2024 Bahar Dönemi – 2024-2025 Güz Dönemi eğitim – öğretim yıllarında toplanan verilerle,
- Eskişehir ilinde bulunan çocukları ilköğretim-ortaöğretim düzeyinde basit rassal örnekleme yöntemine göre belirlenmiş 310 ebeveynle,
- Demografik bilgi formu, Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği ve Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeklerinden elde edilen

verilerle sınırlıdır.

1.5 Kuramsal Çerçeve

1.5.1 Dijital dünya ve çocuk

Günümüzde dijital araçların hızla gelişip yaygınlaşmasıyla birlikte bilgisayar, tablet, akıllı telefon gibi cihazlar hem yetişkinlerin hem de çocukların yaşamlarında hızlı bir şekilde yer edinmektedir. İnternet hem yetişkinler hem de çocuklar için bilgiye ulaşmada en hızlı yoldur (Karahisar, 2014). Bu nedenle dijital araçlar çocukların en iyi arkadaşları

olmuştur. İnternet ve akıllı cihaz kullanımında en çok sosyal medya uygulamaları kullanılmaktadır. Bunun dışında çocuklar oyun oynama, yeni bilgiler öğrenme amacıyla da dijital araçları kullanmaktadır (Aral, 2022). İnternet, sosyal medya, bilgisayar oyunları çocukların dikkatini çekmektedir (Ulusoy ve Bostancı, 2019). Dijital araçların yanı sıra sosyal medya uygulamalarına çocukların erişebilmesi oldukça kolay hale gelmiştir. Bu durum yoğun ve kontrolsüz kullanımı da arttırmaktadır. Bu nedenle dijital dünyada olumsuz durumlarla sıkça karşılaşılmaktadır (Manap, 2020). Sosyal medyanın çocuklar için olumlu ve olumsuz yönleri vardır.

Sosyal medyanın olumlu yönleri:

- Bir sosyal medya ağı kullanan çocukların sosyal becerileri gelişebilir,
- Yaşlılarıyla paylaşımda bulunarak kendi düşüncelerine destek bulabilir,
- Kendileri yeni bilgilere ulaşabilir, sorunlarını tartışabilirler.

Sosyal medyanın olumsuz yönleri;

- Kişisel ve mahrem bilgilerini paylaşabilirler,
- Siber zorbalığa uğrayarak diğer kullanıcılar tarafından rahatsız edilebilirler,
- Cinsel içeriklere maruz kalabilirler,
- Kötü niyetli kişiler tarafından saldırıya uğrayabilir ya da çevrimiçi olarak dolandırılabilirler (O’Keeffe ve Clarke-Pearson, 2011; Ulusoy ve Bostancı, 2019),

Bunlar dışında çocuklar fiziksel etkinliklere daha az zaman ayırırlar. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte çocukların oyun alışkanlıkları da değişmektedir. Çocuklar artık top, miskalet, saklambaç oynamak yerine dijital oyunlar oynamaya başlamışlardır. Dijital oyunlar, görsel bir ortamla, işitsel ve dokunsal öğelerle, kullanıcıların giriş yaparak oyun dünyasına adım atmalarını sağlayan ve çocuklar arasında popüler bir kültür haline gelmiş oyunlardır (Fleer, 2014). Aynı zamanda dijital oyunlar, bilgisayar, mobil cihazlar, oyun konsolları gibi dijital platformlarda oynanan oyunlardır (Bircik ve Atik, 2021). Dijital oyun oynama yaşı okul öncesi döneme kadar inmiştir (Akçay, 2015). Çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin önemli evrede olduğu dönemlerde oyun alışkanlıklarının ebeveynleri tarafından bilinmesi önemlidir. Dijital oyunların aksiyon, macera, strateji, spor, yarış gibi farklı türleri bulunmaktadır. Bu türlerin dışında aynı zamanda korku,

şiddet, cinsellik, yasaklı madde kullanımı içerikli oyun sayısı da oldukça fazladır. Bu tür oyunlar çocukların olumsuz yönde etkileneceği durumlara yol açabilmektedir. Ebeveynler bu gibi olumsuz durumlara karşı önlemler almalıdırlar. Alanyazında çocukların, dijital ortamlarda siber zorbalık, yanlış veya zararlı bilgiye erişim, sanal dolandırıcılık, kişisel bilginin çalınması, pornografik içerikler, istismar, cinsel taciz, hakarete maruz kalma, şiddet içerikli oyunlar, tanınmadıkları kişilerle iletişime geçme gibi risklerle karşılaştıklarından bahsedilmektedir (Baldry, Sorrentino ve Farrington, 2019; Çubukçu ve Bayzan, 2013; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Hasebrink vd., 2009; Tanrıku, Altun, Baker ve Güneri, 2015). Çocukların internet ortamında karşısına çıkabilen bir diğer olumsuzluk ise “siber zorbalık”tır. Özellikle çocuk ve ergenlerin sağlığını tehdit eden bu durum, savunmasız bireyleri hedef alması ve yaygınlığının artmasıyla birlikte önemli bir toplumsal sorun haline gelmiştir. Siber zorbalık; mesajlaşma, e-posta ya da sosyal medya araçları aracılığıyla bir bireye hakaret etme, tehditte bulunma ya da taciz etme davranışları olarak tanımlanmaktadır (Carter ve Wilson, 2015). Çocuklar ve gençler için tehditkar bir deneyim olma potansiyeli taşıyan siber zorbalık vakaları tüm dünyada artış gösteren toplumsal bir sorun haline gelmektedir (Akca ve Sayımer, 2017). Bu sebeple çocukların gerekli medya okuryazarlıkları ve dijital olgunlukları gelişmediğinden riskler karşısında en savunmasız gruplar arasındadırlar (Prensky, 2009; Valcke, Bonte, De Wever ve Rots, 2010). Bu noktada çocuklarını dijital ortamdaki risklerden korumak ve önlemler almak ebeveynlerin görevidir.

1.5.2 Ebeveyn

Bireyin yetiştirilmesinden, duyuşsal ve sosyal gelişiminden sorumlu anne, baba, vasi ya da bir aile büyüğü ebeveyn olarak tanımlanmaktadır (Cowan, Powel ve Cowan, 1998). Ebeveynler; bir çocuğun, bireylerle ve durumlarla başa çıkmasında, daha iyi bir yaşam standartlarına sahip olmasında, sevme ve paylaşmanın önemini öğretme gibi durumlarda hayatındaki en önemli rolü oynamaktadır (Agarwal ve Alex, 2017). Ebeveynler çocuğun yetişmesinde onların ilk öğretmenleridir. Bu nedenle ebeveynlerin, çocuğun yaşamı üzerindeki etkisi önemli ve kalıcıdır. Dijital çağ ile birlikte ebeveynlerin çocuklarına yönelik alacakları önlemlerin de değişime uğradığını söylemek mümkündür. Ebeveynler çocuklarını çevrimiçi ortamlarda denetlemeli ve onlara rehber olmalıdırlar (Yurdakul vd., 2013). Ebeveynlerin çocuklarına dijital ortamlarda destek olabilmeleri için dijital araçları kullanabilme bilgi ve becerisine sahip olmaları gerekmektedir (Manap, 2020). Hızla

dijitalleşen dünyada gelişen teknolojinin getirdiği yenilikler ebeveyn-çocuk ilişkisini de değiştirerek dijital ebeveynlik kavramını ortaya çıkarmıştır (Akbaş ve Dursun, 2020).

1.5.3 Dijital ebeveynlik

Ebeveynler, çocuklarını terbiyeli, sağlıklı, kişisel gelişimlerini tamamlayarak yetiştirebilmeyi amaçlar. Ebeveynler bu amaçla çocuklarını biyolojik olarak yetiştirmenin yanı sıra duyuşsal, sosyal ve eğitsel gelişiminden de sorumlu olarak onlara duygularını ifade edebilecek biçimde iletişim becerileri kazandırmaya çalışırlar (Yiğitbaşı ve Çelik, 2023; Yurdakul vd., 2013). Dijital dünya hayatımızın bir parçası haline gelmiştir. Özellikle yeni nesil çocuklar teknolojinin içine doğduklarından dijital ortamlar yeni neslin vazgeçilmezi olmuştur. Dijital teknolojilerdeki gelişmelerle birlikte toplumsal hayat doğrudan ve hızlı bir biçimde değişmiştir. Ebeveynler ve çocukları arasındaki ilişki de dijital teknolojilerdeki ilerlemelerle birlikte değişmeye başlamıştır (Kaya, Bayraktar ve Yılmaz, 2018). İnternetin risklerini fırsatlara dönüştürmek ve çocukların güvenli internet kullanımını sağlamak için, ebeveynlerin sorumluluk sahibi olması gerekmektedir (Yaman, 2018). Çocuklar, internetin potansiyel tehlikeleri ve olası faydaları hakkında bilgilendirilmeli ve ebeveynler tarafından desteklenerek, güvenli bir internet kullanımı için gerekli becerileri öğrenmelidirler. Böylelikle çocuklar interneti etkin bir şekilde kullanarak kendilerini geliştirebilir ve dijital dünyada başarılı bir şekilde yer alabilirler. Çocukların dijital dünyanın risklerinden korunmak için başvuracakları kişiler temel ebeveynlik becerilerine sahip, dijital sorumluluklarının farkında olan anne-babaları olmalıdır (Manap, 2020). İnternet ortamında çocukları olumsuz durumlardan korumak ve teknolojinin olumlu yönlerinden faydalanmalarını sağlayabilmek için ebeveynlere sorumluluklar düşmektedir. Ebeveynlerin bu sorumlulukları için geleneksel ebeveynlik kavramı dışında “dijital ebeveynlik” kavramı ortaya çıkmıştır (Lim, 2016). İnan Kaya, Mutlu Bayraktar ve Yılmaz (2018) dijital ebeveynliği: “çocuklarının teknolojik cihazları kullanımlarına yönelik ebeveynlerin ortaya koydukları tutum ve davranışlar” olarak tanımlamaktadır. Dijital çağda ebeveynlik, çocuklarının gelişimini ve refahını desteklemek isteyen ebeveynler için bazı yeni zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Dijital oyunların seçiminden, çocuklarının günde kaç saat ekran kullanımına izin verilmesi gerektiğine karar vermeye kadar ebeveynlerin dijital teknolojilerin ve ortamların kullanıma ilişkin kararlar alması gerekmektedir (Romero, 2014). Ebeveynler bu tür seçimler ve kararlar için teknoloji kullanmanın yararları, fırsatları ve riskleri

hakkındaki yeterli bilgiye sahip olmalıdırlar. Buna bağlı olarak dijital ebeveynlerin sahip olması gereken bazı roller vardır. Yurdakul vd. (2013) bu rolleri; Dijital Okuryazarlık, Farkında Olma, Kontrol, Etik ve Yenilikçilik, başlıkları altında sınıflandırılmaktadır.

1.5.3.1 Dijital okuryazarlık

Hobbs'e (2010) göre, dijital okuryazarlık kavramı, dijital ortamda doğru bilgileri ve materyalleri doğru yöntemlerle ve doğru amaç için kullanabilme becerisidir. Dijital okuryazarlık, internet ve bilgisayar gibi araçları kullanma becerilerini kapsar. Karabacak ve Sezgin (2019)'e göre dijital ortamlarda yeni materyaller oluşturabilmek, dijital ortamlardaki bilginin geçerliliğini ve güvenilirliğini anlamak dijital okuryazarlık faaliyetlerindedir. Dijital okuryazar kişiler, dijital ortamda karşılaştıkları bilgi ve kaynakları doğru bir şekilde değerlendirir. Dijital okuryazar olmayan bireyler bilgiye ulaşırken doğruluğunu sorgulamazsa yararlı bilgiye erişme konusunda yetersiz kalırlar. Çocukları dijital çağda doğan ebeveynler bu gibi becerilere sahip olmazsa çocuğunun ne yaptığı hakkında bir fikri olmaz ve onu doğru bir şekilde yönlendiremez (Yay, 2019). Dijital okuryazarlık becerilerine sahip ebeveynlerin; teknolojiyi kullanabilmeleri, yaşadıkları çevrimiçi sorunlarla başa çıkabilmeleri, internetin teknik yönlerini bilmeleri, yenilikleri takip etmeleri, teknolojinin gizlilik politikaları hakkında bilgi sahibi olmaları ve dijital ortamda karşılaşacakları risklerin farkında olmaları gerekmektedir (Yurdakul vd., 2013). Bu da dijital ebeveyn rollerinden farkında olma rolünün önemini göstermektedir.

1.5.3.2 Farkında olma

Teknolojinin gelişimi faydalarının yanı sıra çevrimiçi ortamlarda karşılaşılabilecek risk ve olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Bu risk ve olumsuzlukların en aza indirilmesi için bireylerde farkındalık oluşturulmalıdır (Köseoğlu, 2023). Dijital ebeveynler teknoloji kullanımındaki olumsuz durumların, risklerin, bağımlılıkların farkında olmalıdır. Dijital ebeveynler, dijital olanakların olumsuz yönlerinin farkında olmak için bazı özelliklere sahip olmalıdır. Bunlardan bazıları, çevrimiçi ortamlardaki olumsuzlukları, tehlikeleri fark etme ve olası risklerin farkında olma; çocuklarının bilgisayarda hangi uygulamaları, hangi web sitelerini kullandığını ayırt etmedir. Dijital ebeveynin çocuğunu bu gibi durumlardan korumak için kontrol rolü ortaya çıkmaktadır (Yurdakul vd., 2013).

1.5.3.3 Kontrol

Ebeveynler geçmişte çocuklarını sokakta oyun oynarken kontrol ederken günümüzde dijital ortamlarda merak edip ve kontrol etmektedirler (Akbaş ve Dursun, 2020). İnternet ortamında devamlı yer alan çocuklar çevrimiçi risklerle karşılaşmaktadırlar. Ebeveynler bu risklerin farkında olursa, çocuklarını kontrol edebilir ve çocuklarına olumlu rol model olabilirler. Bu nedenle çocukları bu risklerden korumada ebeveynlere büyük sorumluluklar düşmektedir (Konaş, 2021). Bu sorumlulukların bilincinde olan ebeveynler, çocuklarını çevrimiçi ortamda yalnız bırakmamalı, internet kullanımını incelemek amacıyla filtreleme programları gibi yazılımları kullanarak çocuklarının internet kullanımını kontrol altında tutmalıdır (Yurdakul vd., 2013). Bu kontrol durumunun rehberlik edici olması çocuklarının dijital ortamda güvende olmasını desteklemektedir. Ebeveynler çocuklarının dijital ortamda faydalı zaman geçirmelerine dikkat etmelidir. Ancak bunu yaparken internetteki diğer içeriklere saygı duymalı ve ahlaki boyutları da göz önüne alarak etik kurallara dikkat etmeleri gerekmektedir.

1.5.3.4 Etik

Toplumumuz gerçek anlamda bir bilgi toplumdur, çağımız bir bilgi çağıdır. Bu bilgi çağında karşılaştığımız birçok zorluk bulunmaktadır. Bilgi insanların hayatını şekillendirmektedir. Ancak bireyler değer verdikleri bilgilere erişimleri engellendiğinde, özel tuttıkları bilgileri ifşa ettiklerinde veya geçimlerinin dayandığı bilginin yanlış olduğunu fark ettiklerinde zorluklar yaşamaktadırlar. Bu doğrultuda etik kavramı öne çıkmaktadır. Etik, iyi ve kötünün ayırt edilmesi için oluşturulan kurallar bütünüdür. Etik toplumsal hayat için önemli bir kavram olması nedeniyle ebeveynlerin ve çocuklarının dijital ortamlarda etik kavramına önem vermeleri gerekmektedir (Zinderen ve Aslan, 2024). Nitekim günümüzde dijital teknolojilerin hayatın her alanına nüfuz etmesiyle birlikte, bu ilkelerin dijital ortamlara uyarlanması ihtiyacı doğmuştur. Bu bağlamda dijital etik kavramı ön plana çıkmaktadır.

Dijital etik, yaşadığımız yüzyılda önem kazanan yeni bir kavramdır. Dijital etik, insan ve makine arasındaki etkileşimde ortaya çıkan ve bu etkileşimi düzenlemeyi amaçlayan etik ilkeler bütünüdür (Karataş, 2021). Özcan (2021) ise dijital etiği teknolojinin kullanıldığı ortamlarda başkalarına zarar vermeden her türlü eylemi iyi niyetle devam ettirmek için doğru davranışa yönlendiren kurallar olarak tanımlamaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle hayat koşulları iyileştirilirken, bazı kişiler teknolojiyi kötüye kullanmakta ve kendi

çıkarlarını sağlamaya çalışmaktadır (Yurdakul vd., 2013). Etik roller, çevrimiçi ortamda bireylerin haklarına ve özel hayatlarının gizliliğine saygı göstermeyi, bilgi ahlakına uygun davranmayı; aynı zamanda elde edilen bilgilerin doğruluğunu ve güvenliğini araştırmayı, bu bilgileri hak sahiplerinin isteklerine uygun şekilde kullanmayı ve fikri mülkiyete saygılı olmayı içermektedir (Yay, 2019). Ebeveynlerin de bu etik rolleri benimsemesi ve çocuklarına da bunlar aşılması gerekmektedir. Dijital ebeveynler bu roller dışında yenilikçilik rolüne de sahip olmalıdır.

1.5.3.5 Yenilikçilik

Yenilikçilik, yeni ve farklı durum, olgu ve olaylara verilen tepkidir. Dijital ebeveynler yeniliklere karşı ilgi duyarak, öğrenme çabasında olmalıdır. Yenilikleri güncel olarak takip ederek yeniliklerin olumlu ya da olumsuz yönlerinin farkında olmalıdırlar. Bu farkındalık çocuklarının internet ortamında karşılaşacağı yeniliklere ebeveynlerinde hazır bulunmasını sağlar. Teknolojik gelişmelerin birçok alanda hayatımızı kolaylaştırması yeniliklere alışma, uyum sağlama gibi süreçleri de barındırır (Akbaş ve Dursun, 2020). Teknolojinin yeniliklerine açık olmak, ebeveynlerin çocuklarını risklerden koruması ve faydalı kullanıma teşvik etmesi açısından önemlidir (Manap ve Durmuş, 2020). Çocukları dijital yeniliklerin içinde doğup büyüdüğü için ebeveynlerinde bu hızla gelişen teknolojik yeniliklere uyum sağlaması gerekmektedir (Akbaş ve Dursun, 2020). Yurdakul vd. (2013) yenilikçilik rolüne sahip ebeveyn özelliklerini; yeniliklere karşı ilgili olma, yenilikleri öğrenmek için çaba gösterme, yenilikleri sürekli takip etme ve yeniliklerin olumlu olumsuz yönlerinin farkında olma olarak sıralamışlardır. Dijital ebeveynlerin tüm bu rollere sahip olması onların dijital farkındalığının yüksek bireyler olduğunu göstermektedir.

1.5.4 Dijital farkındalık

Dijital araçların bireyin hayatında sağladığı kolaylıklar dışında bilinçsiz ve kontrolsüz kullanımı çocukların fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel gelişimini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle çocukların dijital araçlardan sağlıklı bir şekilde faydalanması için tehlikelere ve risklere karşı güvenliğinin sağlanması önemlidir (Muslu ve Bolışık, 2009). Bu tehlike ve risklere karşı önlem almak adına bireylerde farkındalık oluşturmak gerekmektedir. Farkındalık, bireylerin tutumları ile davranışları arasındaki ilişkiyi etkileyen önemli bir unsurdur. TDK (2025), farkındalık kavramını “farkında olma” olarak

tanımlamaktadır. Farkında olma ise bilinmesi ve öğrenilmesi gereken şeylerden haberi olmak anlamına gelmektedir (Yurdakal, 2023). Farkındalık bireyleri zaman içinde doğru tutum ve davranışa yönlendirir (Özaydın ve Kumral, 2021). Günümüzde bireyler teknolojiyle küçük yaşlarda tanışmaktadır. Teknolojik araçları evde, okulda, iş yerinde; ödev yapmak, bilgi edinmek, alışveriş yapmak ve eğlenmek amacıyla yoğun bir şekilde kullanmaktadır. Bu nedenle çocuklar teknolojiyi iyi kullanan ve onu ileriye taşıyacak olan bireylerdir. Teknolojinin gelişimi ve yaşamın her alanında karşımıza çıkmasıyla bireylerin bu durumun getirdiği sorumlulukların farkında olması ve bu durumu bilinçli bir şekilde yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda "dijital farkındalık" kavramı öne çıkmaktadır (Karakuş, 2022). Dijital farkındalık, genel olarak, bireylerin dijital araçları etkili bir şekilde kullanabilmeleri için gereken bilgi, beceri ve tutumların farkındalığı olarak tanımlanabilir (Basu ve Lakhbiro, 2023). Brummer (2025) çalışmasında dijital farkındalığı dijital okuryazarlık ve dijital vatandaşlığın bir ön koşulu olarak ele alarak; "bir bireyin, kamusal, iş ve özel yaşamları boyunca dijital teknolojilerin kullanımının gerekliliklerini, fırsatlarını, risklerini ve sonuçlarını belirlemek için gerekli olan bilgi ve anlayışı eleştirel bir şekilde tanıyabilme ve yansıtabilme derecesi" şeklinde tanımlamaktadır. Karakuş ve Kılıç'a (2022) göre dijital farkındalık genellikle araştırma, iletişim, eğlence gibi alanlarda dijital araçlar ve bağlamlarla çalışmak anlamında kullanılmaktadır.

Çocukların vaktinin çoğunu geçirdiği bu ortamlarda ebeveynlerin çocuklarının medya alışkanlıklarını takip etmeleri gereklidir. Öncelikle ebeveynlerde dijital farkındalığın sağlanması, çocuklarında da benzer bir farkındalığın oluşturulabilmesi için önemli bir adımdır. Ebeveynler çocuklarını da teknolojiyi etkin kullanan ve farkındalığı yüksek bireyler olarak yetiştirmelidir. Ancak bu noktada tüm ebeveynler dijital teknolojilerin kullanımıyla ilgili çocuklarına bilgi verebilecek ve beceri kazandırabilecek düzeyde değildirler (Ulusoy ve Bostancı, 2019). Ebeveynlerin, çocuklarının dijital dünyasında etkili rehberler olabilmeleri ve teknolojinin doğru kullanımını çocuklarına aktarabilmeleri için gereken nitelikler, "dijital ebeveynlik" kavramının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Dijital ebeveyn olan birey, internetin olumlu ve olumsuz yanlarının, internetteki risklerin farkında olmalıdır. Bu nedenle dijital ebeveynliğin farkındalık rolü oldukça önemlidir (Yay, 2019)

Alanyazında farklı dijital farkındalık ölçekleri yer almaktadır. Karakuş ve Kılıç (2024), üniversite öğrencilerine yönelik “Dijital Farkındalık Algısı Ölçeği” geliştirmişlerdir. Ölçek, “Dijital Araç Kullanımının Riskleri, Olumlu Etkiler, Olumsuz Etkiler, Etik/Yasal Boyut, Sosyal/İletişim Boyutu” olmak üzere beş faktörden oluşmaktadır. Manap ve Durmuş (2020) tarafından yapılan çalışmada ise dijital ebeveynlik farkındalığının boyutlarını belirlemek ve anne babaların dijital ebeveynlik farkındalık düzeyine ilişkin bir ölçek geliştirmek amaçlanarak ‘Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği’ geliştirilmiştir. Bu bağlamda, bu araştırmada ebeveynlerin dijital farkındalık düzeylerinin belirlenmesinde Manap ve Durmuş (2020) tarafından geliştirilen “Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek model olma, dijital ihmal, verimli kullanım ve risklerden koruma alt boyutlarından oluşmaktadır. Aşağıda kısaca araştırmada kullanılan ölçeğin alt boyutları açıklanmaya çalışılmıştır.

1.5.4.1 Model olma

İnsanların sahip oldukları karakterlerde, özellikle yaşamın ilk yıllarında çocukların kişilik, zihin ve sosyal gelişimlerinde ve alışkanlık edinmelerinde ailelerin rolü büyüktür (Yıldız, 2016). Dijital ebeveynin rollerinden biri çocuklarına olumlu rol model olmasıdır. Küçük çocuklar ilk yıllarının çoğunu evlerinde ebeveynlerini ve kardeşlerini izleyerek, onlardan öğrenerek geçirirler. Çocuklar ebeveynlerinin akşam yemeğini pişirmesini, birbirleriyle olan iletişimlerini ve medya kullanımını gözlemlerler. Bir ebeveyn akıllı telefonunu kullanırken bir çocuk aynı anda tabletinde ebeveynin davranışı tam olarak taklit ediyor olabilir (Lauricella, Wartella ve Rideout, 2015). Dolayısıyla ebeveynlerin medya kullanımı, medya teknolojisine yönelik tutumları ve alışkanlıkları çocuklarının ev yaşamını ve medya deneyimlerini doğrudan etkileyebilir (Bleakley, Jordan ve Hennessy, 2013). Ebeveynler, dijital araçları kullandıkları zaman dilimlerinde çocukluklarına olumlu ya da olumsuz rol model olmaktadır. Bu nedenle ebeveynler öncelikle kendileri dijital araç ve ortamları kullanırken eğitim, iş, kişisel gelişim gibi olumlu yönde örnek olacak düzeyde kullanmalıdırlar. Ancak bu şekilde ebeveynler çocuklarına dijital araç ve ortamların doğru ve faydalı kullanımını öğretebilirler (Öztürk ve Derin, 2022).

1.5.4.2 Dijital ihmal

Dijital ihmal, dijital araç kullanımının çocuk için zararlı olmasına rağmen bu durumun göz ardı edilmesi veya çocuğa dijital araçları sağlıklı kullanmak konusunda rehberlik yapılmaması olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynler çocuklarına teknolojik olanakları ve

özellikle dijital araçları yararlı bir şekilde kullanmayı öğretmeli, dijital dünyada yaşayabilecekleri olumsuz durumlara karşı onları korumalıdır (Karaman ve Ayhan, 2021). Dijital araçların aşırı kullanımının ortaya çıkardığı sorunlar, ebeveynlerin sorumluluklarını da yerine getirmesini engellemektedir. Ebeveynlerin dijital araçları aşırı kullanımı arttıkça dijital ihmal düzeyleri de artmaktadır (Manap ve Durmuş, 2021).

1.5.4.3 Verimli kullanım

Teknolojinin ders ve akademik bilgi edinimi için kullanılması, teknolojinin olumlu yönlerinden faydalanma, bilgi paylaşımı ve paylaşılan bilgilerden yararlanma, dijital dünyanın etkili kullanımına örnektir (Manap, 2020). Bireyler, teknolojinin doğru ve etkili kullanımına destek olarak diğer toplumlardan daha fazla başarı elde etme potansiyeline sahip olacaktırlar (Küçüköğlü, 2013). Özellikle çocukların günlük yaşamlarında teknolojiyi uzun süre ve kontrolsüz kullanmalarının çocukların gelişimine katkı sağlamadığı bilinmektedir (Ömrüuzun, 2019). Ebeveynler teknolojiyi verimli kullanmalı ve çocuklarına da bu konuda yol göstermelidir.

1.5.4.4 Risklerden koruma

Günümüzde çocuklar teknolojiyle iç içe büyümektedirler. Dijital teknolojilerin bilinçli kullanımının faydaları olsa da çocukların ve gençlerin dijital ortamlarda karşılaşacağı risklerden korunmasında ebeveynlere önemli sorumluluklar düşmektedir (Söğüt, 2020). Dijital teknolojilerin kullanım süresindeki artışın ve izlenen içeriklerin, çocukların gelişimi ve sağlığı üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Dijital teknolojiler çocuklar için bazı riskler taşımaktadır (Mustafaoğlu, Zirek, Yasacı ve Özdiñler, 2018). Teknolojik araçların çeşitliliğinin artması ve çocukların uzun süre bu cihazları kullanması çocuklarda bilişsel, dilsel, sosyal, duygusal ve motor gelişimde gecikmeler olmasına, dikkat sürelerinin kısalmasına neden olabilmektedir (Brown, 2011; Fan, McCandliss, Fossella, Flombaum ve Posner, 2005; Pagani, Fitzpatrick, Barnett ve Dubow, 2010). Dijital ortamda karşılaşılacak risklerden bir diğeri ise çocukların dijital ortamlarda kişisel bilgilerini paylaşması ve özel alanlarının ihlal edilmesi gibi mahremiyet sorunlarıdır.

1.5.5 Mahremiyet kavramı

Mahrem kelimesi Arapça "haram" kelimesinden gelmektedir. Mahremiyet kelimesi, yine aynı kökten gelerek bir şeyin gizli hali, bir şeyin gizli yönü anlamını taşımaktadır (Diler, 2014). Alanyazında Zengin, Zengin ve Altunbaş (2015), mahremiyeti "yalnız kalma

hakkı”, “kişisel bilgileri diğerlerinden koruma hakkı” olarak tanımlamıştır. Güneş (2017) ise mahremiyeti “bireye ait özel ve korunaklı olması gereken bir alan” olarak ifade etmektedir. Mahremiyet, sadece bireyin yalnız kalıp düşünebildiği, diğer bireylerle hangi sınırlarda ilişki ve iletişim kuracağını ve kendi hayatını diğer insanlarla ne ölçüde paylaşacağını belirleyebilmektir (Yüksel, 2003). TDK mahremiyet kavramı “gizlilik” olarak tanımlamıştır. Mason (1986)’a göre mahremiyeti tehdit eden iki madde vardır. Bunlardan biri, artan gözetleme, iletişim, hesaplama, depolama ve erişim kapasitesiyle birlikte bilgi teknolojisinin büyümesidir. İkinci tehdit ise karar vermede bilginin artan değeridir. Bilginin giderek daha değerli hale gelmesi; onu elde etmek bir başkasının mahremiyetini ihlal etmesine neden olabilir. Bu nedenle günümüzde mahremiyet endişesi giderek artmaktadır. Bireyler kendi bilgilerini başkalarıyla paylaşma konusunda dikkatli olmalıdır. Teknolojinin ve internetin gelişimiyle birlikte “bilgilerin gizli kalması” noktasının da mahremiyet kavramına kapsamına girmesi gerekmektedir (Chen ve Michael, 2012). Peki “Bireyler hangi bilgilerini paylaşmalıdır?, Hangilerinin saklanması gerekmektedir?” mahremiyet endişesi bu gibi soruları gündeme getirmektedir (Mason, 1986). Bu nedenle bireylerin mahremiyetlerini korumak için bilinçli olmaları gerekmektedir. Bireylerin bilgilerini nasıl paylaşacaklarını ve koruyacaklarını öğrenmeleri mahremiyetlerini güçlendirmelerine yardımcı olabilir. Günümüzde özellikle sosyal medya uygulamaları ve bu uygulamaların kullanılabilirdiği mobil cihazların toplum içinde yaygınlaşması ile birlikte herkes her yerde paylaşım yapabilmektedir. Yaşamımıza giren bu teknolojik gelişmeler aynı zamanda beraberinde etik sorunların da ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Dijital çağda, internet ve diğer dijital platformlar üzerinden kişisel bilgilerin toplanması ve kullanılması riski daha da artmıştır (Ozan, Kurt ve Odabaşı, 2014). Bu sorunların en önemli konularından birisi de çevrimiçi ortamlarda tehlikeye giren mahremiyettir. Teknolojinin geldiği bu noktada mahremiyet kavramının “çevrimiçi mahremiyet” başlığı altında da incelenmesi gerekmektedir.

1.5.6 Çevrimiçi mahremiyet

İnternet teknolojisinin gelişimi, hayatımıza hızla girmesi ve buna bağlı olarak kullanılmaya başlanan sosyal medya uygulamalarıyla birlikte kişisel bilgiler artık dijital ortamda yer almaya başlamıştır. Günümüzde kişisel, önemli bilgilerin de dijital ortamda yer almaya başlaması “çevrimiçi mahremiyet” kavramını ortaya çıkarmıştır (Akçalar, 2020). Bu nedenle mahremiyet kavramı internet gizliliği, kişisel verilerin gizliliği gibi

farklı açılardan da ele alınmaya başlanmıştır. Çevrimiçi mahremiyet; bireylerin çevrimiçi ortamlarda istemli ya da istemsiz bir şekilde paylaştığı kişisel bilgilerin gizliliği ve güvenliğiyle ilgili bir kavramdır. Çevrimiçi mahremiyet kavramı alışveriş yaparken girilen kredi kartı bilgileri, bir sosyal ağa ya da bir siteye üye olurken kullanılan kişisel bilgiler, verilerin izinsiz erişimi ve bilgilerin yabancı şahısların eline geçmesi gibi riskleri kapsar (Aslanyürek, 2016). Günümüzde bireyler fiziksel varlık ve kimliği dışında artık dijital dünyada da bir varlığa ve kimliğe sahiptir. Sosyal medya platformlarının da yaygınlaşmasıyla günümüzde paylaşım yapmak, görünür olmak temel bir dürtü haline gelmiştir. Sosyal medya kullanan herkes kontrolü ve denetimi olmayan bir veri sağlayıcısıdır. Sosyal medyada paylaşılan her şey veriye dönüşmektedir. Bu durum bireyin mahremiyet hakkıyla doğrudan ilişkilidir (Yiğitbaşı ve Çelik, 2023). Günlük yaşamda yapılan alışveriş, banka işlemleri, iş bulmak, sosyalleşmek gibi birçok durum dijital ortamlara taşınmıştır (Özkes, 2023). Bireyler arası iletişim, bilgi paylaşımı sanal ortamlarda gerçekleşmektedir. Bu durum bireylere büyük kolaylık sağlasa da çeşitli tehditlere neden olmaktadır. Dijital araç kullanıcılarının sanal dünya ve gerçek yaşam arasındaki sınırı çizmesi gerekmektedir. Ancak bireyler, dijital ortamlara erişimlerinin artması ve kendilerini bu ortamlarda daha özgür hissetmesi nedeniyle kişisel bilgilerini düşünmeden paylaşmaya başlamışlardır. Paylaşılan bu bilgiler mahremiyetlerini tehdit etmekte ve teknolojik araçlar, kullanılan uygulamalar aracılığıyla sanal dünyada dijital iz olarak veri sistemlerinde kayıtlı kalmaktadır (Güldüren, Çetinkaya ve Keser, 2016; Kalaman, 2017). Kullanıcıların kişisel bilgilerine dair birçok detayı içeren veriler, özel yaşamın gizliliğine ilişkin kuralları ihlal etmekte ve bu durum mahremiyet kaygılarını da arttırmaktadır. Bunun yanı sıra kullanıcıların birçoğu mahremiyetlerinin ihlal edildiğinin farkında değildir (Topbaş ve Gazi, 2016). Bu durum mahremiyet kavramının dijital ortamda sorgulanmasına neden olmuştur. Sosyal medya ortamlarındaki paylaşımlar bireylerin kişisel mahremiyetini tehdit etmekte ve geri dönüşü olmayan sonuçlara neden olabilmektedir. Günümüzde dijital araçlar kullanıcıları çevrimiçi mahremiyet konusunda tedirginlik yaşamaktadır (Acılar, Olgun ve Görür, 2015). Dijital mahremiyet sorunu, küçük yaşta teknolojiyle tanışan çocukların ve ebeveynlerin de büyük bir sorunu haline gelmiştir. Çocukların erken yaşlarda dijital mahremiyetlerini koruma bilincini kazanmaları gerekmektedir. Bu konuda sorumluluk ebeveynlere aittir (Yiğitbaşı ve Çelik, 2023).

Günümüz çocuklarının birçoğu dijital araçları aktif bir şekilde kullanmaktadır. Çocuklar bu araçları kullanırken indirdikleri oyunlara, uygulamalara ne kadar dikkat etse de bazı kötü amaçlı uygulamalar kişisel verileri kullanabilmektedir. (Ceco ve Turhan, 2024). Ebeveynlerde sosyal medyada çocuklarını paylaştıklarında genelde çocuklarının rızası olmamaktadır (Albayrak, 2020). Ebeveynlerin bu şekilde çocuklarını paylaşması da mahremiyet ihlaline yol açmaktadır (Baloğlu, 2023). Çocukların dijital dünyada etkin ve güvenli bir şekilde bulunmaları için ebeveynlerin denetleyici bir rol oynaması gerekir. Yetişkinlerin bile tehlikede olduğu bu ortamda çocukların karşılaşacağı risklere karşı dikkatli olunması gerekmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin önce kendilerinin bu risklerin farkında olup, çocuklarını da bu risklere karşı korumaları gerekmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının çevrimiçi ortamda mahremiyetlerini koruma konusunda bilinçli olup olmadıklarını belirlemek adına “ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları” incelenmelidir.

Alanyazında farklı çevrimiçi mahremiyet ölçekleri yer almaktadır. Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı Ölçeği Buchanan, Paine, Joinson ve Reips (2007) tarafından yetişkin öğrencilerin mahremiyetle ilişkili tutumlarını ve davranışlarını ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçek, tek boyut altında yer alan 16 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçek Alakurt (2017) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Türk kültürüne uyarlanan ölçek 14 maddeden ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar ‘E-posta kullanımı’ ‘Çevrimiçi güven’ ve ‘Çevrimiçi ödeme’dir. Andrews, Walker, Netemeyer ve Kees (2023), çocukların mahremiyet farkındalığını ölçmek için beş boyuttan oluşan “Çocukların Çevrimiçi Mahremiyet Ölçeği” geliştirmiştir. Ölçek “Şirket Gizlilik Uygulamaları Bilgisi”, “Gizliliğin Teknik Yönleri”, “Gizlilik Tehditleri ve Riskleri”, “Gizlilik Yasaları ve Düzenlemeleri”, “Gizlilik Kontrolü Stratejileri” alt boyutlarından oluşmaktadır. Bu araştırmada ise Korkmaz, Vergili ve Karadaş (2021) tarafından geliştirilen “Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek dikkat, güvenlik, iletişim ve paylaşım alt boyutlarından oluşmaktadır. Aşağıda kısaca araştırmada kullanılan ölçeğin alt boyutları açıklanmaya çalışılmıştır.

1.5.6.1 Dikkat

Çevrimiçi mahremiyet, günümüzde internet kullanıcılarının, ebeveynlerin tedirginlik yaşadığı konulardan bir tanesidir. Mahremiyet, özellikle çocukları sosyal medya araçlarını sıkça kullanan ebeveynlerin dikkat etmesi gereken önemli bir konudur.

Ebeveynler mahremiyet durumunu göz ardı etmemeli ve çocuklarının yaşayacağı ihlaller için önemler almalıdır (Töngel, 2020). Dikkat, zihin açıklığı ve zihinsel uyanıklık olarak değerlendirilmektedir. Bireyin çevresindeki bir uyarının diğerlerinden daha iyi algılanabilmesi için kişinin belirli bir uyarana odaklanarak onu daha net algılamasını sağlayan bilişsel bir süreçtir (Akgül, 2024). Çevrimiçi mahremiyet ölçeğinin alt boyutu olan dikkat boyutu, çevrimiçi ortamlarda kullanıcıların mahremiyetlerine yönelik önlemlere ne ölçüde odaklandıklarını göstermektedir. Korkmaz vd. (2021) ölçeğinde bu boyutun maddeleri; kullanılan platformların gizlilik ayarlarının düzenli olarak gözden geçirilmesi, güçlü şifre kullanımı ve gelen iletişimlerün güvenilirliğinin değerlendirilmesi gibi uygulamaları kapsamaktadır. Ebeveynlerin dikkatli olmaları gereken bir diğer durum ise “güvenlik” boyutudur.

1.5.6.2 Güvenlik

Çevrimiçi mahremiyet, sürekli etkileşim içinde ve çevrimiçi olma nedeniyle oluşabilecek güvenlik durumları açısından önemli bir kavramdır. Gelişen teknolojiyle birlikte artan internet kullanımı nedeniyle devlet, bilgisayar korsanı ve pazarlama şirketlerinin yaptığı gizlilik ihlalleri, güvenlik konusunda sorgulama yapılmasını gerektirmektedir (Aslanyürek, 2016). Bu ihlaller bireylerin bilgilerine diğer kişiler tarafından erişilmesi, bu bilgilerin kullanılması gibi güvenlik sorunlarını oluşturmaktadır. Güvenlik “Toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2025). Çocukların çevrimiçi ortamlarda güvenli bir şekilde bulunabilmesi için ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının yüksek olması gerekmektedir. Korkmaz vd. (2021), ölçeğinde bu boyut teknik önlemler, veri koruma uygulamaları, ziyaret edilen sitelerin çerez dosyaları ve kullandığı izinlerle ilgilidir. Çevrimiçi ortamda güvenli bir şekilde bulunabilmek için ziyaret edilen web sitelerinin güvenlik sertifikalarının kontrol edilmesi, verilerin şifrelenip şifrelenmediğinin incelenmesi, tarayıcı eklentilerinin ve mobil uygulama izinlerinin denetlenilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda güvenlik boyutu, çevrimiçi ortamdaki veri gizliliğini sağlama çabalarını yansıtmaktadır. Bir diğer boyut ise iletişim ve paylaşım boyutudur.

1.5.6.3. İletişim ve Paylaşım

İnternet, dünyanın her yerinden insanların bağlandığı, insanların birbiriyle iletişim kurabildiği ve paylaşımlar yapabildiği bir platform olarak hayatın her alanında yer

edinmiştir. Günümüzde alışveriş, bankacılık, iletişim, kamusal faaliyetler gibi birçok hizmetin çevrimiçi ortamlara taşınmasının, bireyin kendini özgür hissettiği bu ortamlarda sınırsız paylaşımlar yapmasını ve bilgilerini sorgulamadan paylaşmasını normalleştirildiği belirtilmektedir (Kalaman, 2017). İletişim; kullanıcıların çevrimiçi ortamda kimlerle etkileşime geçtikleriyle ilgiliyken, paylaşım kullanıcının çevrimiçi ortamda ne tür içerik ve bilgileri ne sıklıkta paylaştığıyla ilgilidir. Korkmaz vd. (2021), ölçeğinde “İletişim” boyutu altında “tanımadığım kişilerle iletişim kurarım” veya “tanımadığım kişiler hesabımı takip edebilir” gibi ifadeler bulunmaktadır. Ölçekteki “Paylaşım” maddeleri ise kullanıcının kendi bilgilerini veya başkalarına ait içerikleri izin almadan paylaşıp paylaşmadığını sorgular. Yapılan çalışmalara göre, sosyal ağlardaki kişisel içerik paylaşımları bireyin mahremiyetini ciddi şekilde tehdit edebilmektedir (Acılar ve Mersin, 2015). Bu durum özellikle çocuklar için oldukça tehlikelidir. Bu bağlamda ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının yüksek olması çocuklarının da mahremiyetlerini korumak için oldukça önemlidir.

Çocukların dijital ortamlarda güvenli bir şekilde var olabilmeleri için, ebeveynlerin dijital farkındalık ve çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları kritik öneme sahiptir. Ebeveynlerin dijital farkındalık düzeyleri, çocukların teknoloji kullanımıyla ilgili karar alma, yönlendirme, denetleme ve rehberlik etme gibi süreçlerle ilgiliyken; çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları ise çocuklarının kişisel verilerini koruma ve çevrimiçi ortamda gizlilik haklarını gözetme davranışlarını belirlemektedir. Bu bağlamda çalışmada kullanılan Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği alt boyutları (olumsuz model olma, dijital ihmal, verimli kullanım, risklerden korunma) ile Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği alt boyutları (dikkat, güvenlik, iletişim ve paylaşım) arasındaki ilişkiler, alanyazından elde edilen bilgiler doğrultusunda belirlenerek çalışmanın hipotezleri yapılandırılmıştır. Bu bağlamda olumsuzluklar karşılaşılmaması adına önemli olan dikkat ve güvenliğin olumsuz model olma ve dijital ihmali negatif yönde verimli kullanım ve risklerden korunmayı olumlu yönde etkileyeceği düşünülmüştür. Benzer şekilde iletişim ve paylaşımın olumsuz model olma ve dijital ihmali negatif yönde verimli kullanım ve risklerden korunmayı olumlu yönde etkileyeceği düşünülmüştür. Nitekim dikkatli ve güvenli iletişim ve paylaşım çevreye rol model olmada etkili olduğu gibi dijital ihmal olasılığını da düşürmektedir. Bunun yanı sıra dikkatli ve güvenli iletişim ve paylaşım interneti verimli kullanma ve risklerden uzak kalmayı olumlu etkilemektedir.

2 ALANYAZIN TARAMASI

Yapılan alanyazın taramasında “dijital farkındalık” ve “çevrimiçi mahremiyet” konusunda ulusal ve uluslararası kaynaklar incelenmiştir. Bu bağlamda öncelikle dijital ebeveynlik farkındalığına ilişkin çalışmalar ardından çevrimiçi mahremiyete ilişkin çalışmalar özetlenmeye çalışılmıştır. Çalışmalar yayın tarihlerine göre en güncel çalışmalardan en eski çalışmalara doğru sıralanmıştır.

2.1 Dijital Farkındalıkla İlişkili Çalışmalar

Akkoyun ve Arslan (2025)'in çalışmasında, 6-10 yaş arası çocuğa sahip ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık ve internet bağımlılığı ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Kesitsel ve ilişki arayıcı türdeki çalışmanın örneklemini 384 ebeveyn oluşturmuştur. Çalışmanın sonucunda dijital ebeveyn farkındalık ölçeğinin risklerden koruma alt boyutu orta düzeyde ve verimli kullanım alt boyutu yüksek düzeyde, olumsuz model olma ve dijital ihmal alt boyutu puanları orta düzeyde bulunmuştur. Ayrıca üniversite okumuş ve iyi bir gelire sahip ebeveynler ile çocukların yanında internet kullanımına dikkat eden ebeveynlerin, risklerden korunma ve verimli kullanım alt boyut puanları daha yüksek olarak belirlenmiştir.

Kahraman, Yavuz ve Dakak (2025)'in çalışmalarının amacı ilkökul çağı çocuğu olan ebeveynlerin farkındalıklarını incelemektir. Çalışmada ebeveynlerin çocuğunun dijital etkinlikler aktif katılımının ve onunla geçirdiği zamanın artmasının farkındalıklarını yükselttiği sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim ebeveynlerin ilgili davranışları sergilemeleri, rehberlik etmeleri ve gözetimleri farkındalıklarını arttırmaktadır. Bu durum ebeveynin dikkatinin artmasıyla risklerden koruma ve verimli kullanım puanlarını yükselmekte, olumsuz model olma ve dijital ihmal puanlarını düşürmektedir. Çocuklarını dijital ortamda denetleyen ve güvenlik filtresi kullanan ebeveynlerin farkındalıkları daha yüksektir. Bu durum da ebeveynlerin güvenliğe dikkat etmelerinin risklerden koruma ve verimli kullanım alt boyutlarında olumlu bir etki yaptığının göstergesidir.

Urtekin ve Murat (2024), yaptıkları çalışmada ebeveyn olan öğretmenlerin dijital ebeveynlik farkındalıkları ile dijital bağımlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamıştır. Genel tarama modellerinden betimsel ve ilişkisel tarama modelleri ile desenlenen çalışmada 462 öğretmenden veri toplanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre öğretmenlerin dijital bağımlılık ve dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinde dijital araçların bir günde kullandığı süre, dijital araçları kullanma amaçları, sıklıkla kullanılan

sosyal medya uygulamaları, dijital bağımlılık konusunda eğitim alma durumu değişkenleri açısından farklılık görülmüştür. Çalışmada ebeveynlerin dijital bağımlılıkları ile dijital ebeveynlik farkındalıkları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Gökçe (2024)'nin çalışmasının amacı ilkökul çağında çocuğu olan ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalıklarını incelemektir. Karma yöntem yaklaşımlarından açımlayıcı desene başvuru olan araştırmada; nicel veriler, kişisel bilgi formu ve Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen nicel verilerin analizine göre, ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeyleri; cinsiyet, eğitim durumu ve gelir düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermezken çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Ayrıca ebeveyn yaşı ile dijital ebeveynlik farkındalığı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

Kulaksız ve Torhan (2023)'in çalışmasında, ebeveynlerin cinsiyeti, yaşı, sosyoekonomik durumu, günlük internet kullanım süresi, eğitim düzeyi, çocuk sayısı ve ebeveyn kontrol uygulaması kullanma durumlarının dijital ebeveynlik farkındalığı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Kesitsel tarama yöntemi kullanılan çalışmaya, 3-6 yaş arası çocuğu olan 308 ebeveyn katılmıştır. Sonuçlar, annelerin dijital ebeveynlik farkındalığının babalardan daha yüksek olduğunu ve yaş ilerledikçe ebeveynlerin dijital ihmalkarlığa daha eğilimli hale geldiklerini göstermiştir. Sosyoekonomik ve eğitim düzeylerinin dijital farkındalık üzerinde belirgin bir etkisi olmadığı, çocuk sayısının ise farkındalık üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Tek çocuklu aileler, çocuklarını dijital risklere karşı üç çocuklu ailelere göre daha fazla korumaktadır. Günde dört saatten fazla internet kullanan ebeveynlerin dijital farkındalığı daha düşük, ebeveyn kontrol uygulaması kullananların ise çevrimiçi gözetim konusunda daha bilinçli oldukları ortaya çıkmıştır.

Köseoğlu (2023)'nun çalışmasının amacı ebeveynlerin dijital farkındalık düzeyleri ile demografik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. İlişkisel tarama türündeki bu çalışmada 378 ebeveyn çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışmanın bulgularına göre babaların annelere göre “olumsuz model olma” puanları daha yüksek, “verimli kullanım” ve “risklerden koruma” puanları ise daha düşüktür. Ayrıca yaşı küçük ebeveynlerin “risklerden koruma” puanlarının daha yüksek olduğu belirlenen araştırmada gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Teke (2023), çalışmasında ebeveynlerin dijital farkındalığının dijital ebeveyn tutumları üzerindeki etkisini incelemiştir. Ebeveynlerin dijital tutum davranışları ile dijital

farkındalık ölçeğinin “olumsuz model olma” ve “dijital ihmal” alt boyutları ortalamaları arasında negatif yönde güçlü düzeyde anlamlı bir ilişki, “verimli kullanım” ve “risklerden koruma” alt boyutları ortalamaları ile pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Çalışmanın sonucuna göre ebeveynlerin dijital farkındalığının dijital tutum davranışlarını yordadığı bulunmuştur.

Bostancı ve Çakır (2022)’nin çalışmasının amacı erken çocukluk çağında çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarına medya kullandırmadaki aracılıklarını ve dijital ebeveynlik farkındalıklarını belirlemektir. Çalışma sonuçlarına göre erken çocukluk çağında çocuğu olan ebeveynlerin, çocuklarına medya kullandırmadaki aracılık davranışları ve dijital ebeveynlik farkındalık düzeyleri ortalamanın biraz üzerindedir. Erken çocukluk çağında çocuğu olan ebeveynlerin, dijital ebeveynlik farkındalıklarında ve çocuklarına medya kullandırmadaki aracılık davranışlarında cinsiyete, yaşa ve ebeveynlerin günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar bulunurken eğitim durumuna göre anlamlı fark bulunmamıştır. Ebeveynlerin medya aracılık davranışları ile dijital ebeveynlik farkındalıkları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür.

Naycı (2021)’nin çalışmasının amacı ilkokul öğrencilerinin ebeveynlerinin dijital ebeveynlik farkındalıklarını incelemektir. Betimsel tarama modeliyle tasarlanan çalışmanın sonuçlarına göre, ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalıklarının yüksek olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeyleri cinsiyet, yaş, meslek, eğitim durumu ve dijital araç kullanma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

2.2 Çevrimiçi Mahremiyetle İlişkili Çalışmalar

Ceco ve Turhan (2024)’in çalışmasının amacı, ebeveynlerin ilkokul çağındaki çocuklarının dijital ortamdaki verileri ve çevrimiçi gizliliklerini, mahremiyetlerini korumaya yönelik müdahalelerine dair algılarının incelenmesidir. Araştırmada 28 veliyle görüşme yapılarak analiz edilmiştir. Bu çalışmanın bulgularına göre, ebeveynlerin çocuklarını dijital ortamdaki risklerden korumak için dikkatli olmaları ve farkındalıklarının olması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ebeveynlere göre ilkokul çocuklarının yaşları arttıkça dijital dünyadaki mahremiyetlerini koruma farkındalığı da artmaktadır. Çalışmada çocukların çevrimiçi gizliliğini korumak konusunda ebeveynlerin

olası risklerin farkında olduklarına ve dijital dünyanın günümüzde önemli bir yeri olduğunun ancak bu risklere karşı müdahale ve kontrollü kullanımın gerekliliği açığa çıkarılmıştır.

Özkes (2023) çalışmasında bireylerin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerini incelemiştir. Çalışmanın bulgularına göre bireylerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları zamanla artmaktadır. Özellikle bekar ve eğitim düzeyi yüksek olan, 18-25 yaşındaki bireyler mahremiyete daha fazla önem vermekte ve sosyal medyada daha dikkatli davranmaktadırlar.

Alashwali ve Alashwali (2022), çalışmalarında Suudi ebeveynlerin çocuklarının akıllı cihaz uygulamalarına dair mahremiyet endişeleri incelemiştir. Çalışmada ebeveynlerin, çocukları dijital uygulamaları kullanırken mahremiyetleri konusunda endişe duydukları belirtilmiştir. Batılı ve Çinli ebeveynlerle karşılaştırıldığında, Suudi ebeveynlerin mahremiyet endişeleri daha yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte, gizlilik endişeleri nedeniyle çocuklarının cihazlarından uygulamaları kaldıran Suudi ebeveynler, Batılı ebeveynlere göre daha fazladır.

Gür ve Türel (2022)'in çalışmasının amacı, ortaokul öğrencilerinin ebeveynlerinin, çocuklarının bilişim teknolojilerini kullanımına yönelik tutum, davranış, kontrol ve sınırlılıklarını ortaya çıkarmaktır. Çalışmada ebeveynlerin çocuklarının sanal ortamlarda karşılaşılabilecekleri olası riskler ve güvenlik tehditlerinden endişe duydukları ve bu nedenle çocuklarını bilgilendirerek, kontrol ederek ve sınırlayarak olası risklerden korunmak için önlem aldıkları ortaya çıkmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, çocukların dijital fırsatlardan yararlanırken okul-aile işbirliğinin desteğiyle önlem ve müdahalelerle dijital risklerden de korunmaları gerektiği ortaya çıkmıştır.

Çalapkulu ve Alp (2020), yaptıkları çalışmada çocukların sosyal medya kullanım ve mahremiyet ilişkileri açısından ebeveynlerin sorumlulukları, çocuklarını nasıl eğitmeleri gerektiği, mahremiyetlerini korumak için neler yapmaları gerektiği ve mahremiyet kavramına yaklaşımları ele alınmıştır. Çalışmada bazı ebeveynlerin çocuklarının mahrem alanlarını koruma konusunda dijital ebeveynlik rollerini yerine getirdikleri, çocuklarını mahrem alan ve tehlikeler konusunda bilgilendirdikleri belirlenmiştir. Bazı ebeveynlerin ise bu konuda oldukça bilinçsiz ve ilgisiz olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmada sosyal medya kullanımının çocukların mahremiyetini etkilediği ve bu platformlardan çocukları korumak için önlemlerin alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Manotipya ve Ghazinour (2020)'un çalışmasında, ebeveynlerin çocukların çevrimiçi mahremiyete ilişkin algılarının mevcut durumunu anlamak amaçlanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre ebeveynler çocuklarının çevrimiçi mahremiyeti hakkında belirli bir düzeyde farkındalığa ve bilgiye sahip olsalar da, bazı çevrimiçi eylemlerinin hala çocuklarının mahremiyetini ihlal ettiğini göstermektedir. Ayrıca çalışmada sosyal medya kullanımı arttıkça çocukların mahremiyetini korumak için ebeveynlerin eğitilmesi gerektiği dile getirilmiştir.

Bostancı (2019)'nın dijital ebeveynlerin sosyal medyada mahremiyet algısını konu edinen çalışmasında, sosyal medya platformlarını aktif kullanan sekiz ebeveyn ile yüz yüze ve yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde üç ana sonuca ulaşılmıştır. İlk olarak, mahremiyeti özel ve gizli alan olarak tanımlayan dijital ebeveynler, sosyal medyanın gizliliği olumsuz etkilediğini düşünmektedir. İkincisi, ebeveynler çocukların sosyal medyada kolayca erişilebilir olduklarından istismarcıların hedefi olduğunu belirtmektedir. Son olarak, sosyal medyadaki çocuklarının mahremiyetlerini korumak isteyen ebeveynler, kısıtlama, bilinçlendirme ve çeşitli denetim yöntemlerine başvurduklarını belirtmektedir.

Symons, Ponnet, Emmerly, Walrave ve Heirman (2016) çalışmalarında, ebeveynlerin ergenlerin çevrimiçi etkinlikleri ve çevrimiçi risklerle ilgili deneyimleri hakkındaki bilgilerini ve bu bilgilerin ilişkilerinin araştırmaktadır. Çalışmanın sonuçlarına göre ebeveynlerin, çevrimiçi risklerin oluşumu ve çocuklarının çevrimiçi etkinlikleri hakkında çok az bilgiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Anneler babalara göre daha doğru bilgiye sahip olmasalar da kendilerini babalara göre daha bilgili algılamışlardır. Çalışmada ebeveynlerin çevrimiçi risklerin ortaya çıkma olasılığı konusunda daha bilinçli olması gerektiği ve ebeveynlerin doğru bilgilerini geliştirmek ve neler yapabileceklerini anlamak için daha fazla araştırma yapılması gerektiği önerilmiştir.

Lauricella, Wartella ve Rideout (2015) çalışmalarında 0-8 yaş arası çocukların 2300'den fazla ebeveyninden oluşan bir örneklem kullanılarak, çocukların televizyon, bilgisayarlar, akıllı telefonlar ve tabletlerle geçirdikleri zaman incelenmiştir. Çalışmanın sonuçları ebeveynlerin kendi ekran başında geçirdikleri sürenin, çocuklarının ekran başında geçirdiği süre ile güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir. Çalışmada çocukların ekran başında geçirdikleri zamanın çocuk ve ebeveyn faktörleri arasındaki etkileşimin sonucu olduğu ve ebeveyn tutumlarından oldukça etkilendiği görülmüştür.

Yapılan alışmalar incelendiğinde ebeveynlerin dijital farkındalıklarının evrimii mahremiyet farkındalıklarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Dijital ebeveyn farkındalığı genel olarak orta ve yüksek düzeydeyken evrimii mahremiyet farkındalığı daha düşük düzeydedir.

2.3 Dijital Farkındalık ve evrimii Mahremiyete İlişkin alışmalar

Alanyazındaki dijital farkındalık ve evrimii mahremiyet arasındaki ilişkiyi birlikte ele alan çalışmalar incelenmiştir. Ancak doğrudan bu iki değişkeni birlikte ele alan çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır.

Sari, Rahmawati, Mariyana ve Charmeida (2024), çalışmalarında ebeveynlerin dijital güvenlik farkındalığı ile erken çocukluk dönemindeki çocukların dijital güvenlik risklerine yönelik endişelerini ölçmeyi amaçlamaktadır. 60 ebeveynle yapılan çalışmada, ebeveynlerin dijital güvenlik farkındalıklarının (teknoloji kullanımı, şifre kullanımı, virüs koruması gibi) ve çocuklarının siber zorbalık, cinsel içerik, veri gizliliği gibi risklere yönelik endişelerinin çok yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca yaş ve eğitim düzeyinin bu farkındalık üzerinde etkisi olmadığı görülmektedir. Ancak ebeveynlerin farkındalık ve kayĐı düzeyleri arasındaki ilişkiyi etkileyen çeşitli faktörler bulunduğu için bu ilişkinin daha derinlemesine incelenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Çalışmada ocukların uygunsuz içeriklere maruz kalma, yabancılarla iletişim kurma ve teknolojik cihazları aşırı kullanma gibi evrimii risklerle karşı karşıya oldukları belirtilmiştir. Bu riskleri azaltmak amacıyla devletin, akademik kurumların ve teknoloji hizmet sağlayıcılarının iş birliği içerisinde hareket ederek ebeveynlere dijital güvenlik konusunda kapsamlı eğitimler sunması gerektiği ifade edilmiştir. Bunun dışında ebeveynlerin, ebeveyn kontrol yazılımları kullanmaları, çocuklarının evrimii etkinliklerini aktif biçimde izlemeleri ve internet güvenliği eğitimine erken yaşlarda başlamaları önerilmektedir. Bu bağlamda yürütülecek bilgilendirme programlarının, ebeveynlerin çocuklarının dijital güvenlikleri konusunda bilgi ve farkındalık düzeylerinin artırılmasına ve çocuklarını dijital tehlikelerden korumasına önemli bir katkı sağlayacağı belirtilmiştir.

Söylemez (2023) alışmasında, ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterlilikleri ve deneyimleri hakkındaki görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. Ebeveynler, çocuklarının video izlerken ve sosyal medyada gezinirken rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca ebeveynler çocuklarının dijital teknolojilere erişimlerini sınırladıklarını ve onları dijital teknolojilerden uzak tutacak farklı etkinliklere yönlendirdiklerini belirtmişlerdir.

Çalışmada ebeveynler çevrimiçi riskler ve teknoloji kullanımı hakkında çocuklarıyla konuşarak teknolojiyi verimli kullanmaları adına çocuklarını yönlendirdikleri ortaya çıkmıştır. Çalışmada ayrıca aktif iletişim kurmanın, ebeveynin verimli kullanım ve risklerden koruma alt boyutlarını pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir.

Manap ve Durmuş (2021)'un çalışmalarının amacı dijital ebeveynlik farkındalığını cinsiyet, eğitim düzeyi, yaş, akıllı telefon kullanım süresi, aile içi rolle ve çocuğun internet bağımlılığına göre incelemektir. Çalışma, ilkokula devam eden çocuğa sahip ebeveynleri kapsamaktadır. Çalışmanın bulgulara göre sağlıklı aile içi role sahip ebeveynlerin olumsuz model olma ve dijital ihmal düzeylerinin, sağlıklı aile içi role sahip ebeveynlere göre daha düşük olduğu; verimli kullanım ve risklerden koruma düzeylerinin ise daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların internet bağımlılığı düzeyinin, olumsuz model olma ve dijital ihmal ile pozitif yönde, risklerden koruma ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar, ebeveynlerin dijital güvenlik önlemleri almasının, çocukların internet bağımlılığı riskini azaltabileceğini ve dolayısıyla dijital ebeveynlik farkındalığını artırabileceğini göstermektedir.

Barnes ve Potter (2021) çalışmalarında, ebeveynlerin dijital okuryazarlık konusundaki eğilimlerini ele almıştır. Ebeveynlerin kendi dijital anlatılarını oluştururken çocuklarının fotoğraflarını ve kişisel bilgilerini paylaşma eğilimleri incelenmiştir. Bu çalışmada ebeveynlerin dijital okuryazarlığı, çocuklarının medya kullanımını denetleme ve yönetmedeki rolleri karşılaştırılmıştır. Bu bağlamda ebeveynlerin gücü çocuklarının mahremiyetinin kontrolüne kadar uzanabilir ancak yapılan çalışmalar, ebeveynlerin genellikle çocukların mahremiyetini ihlal eden "paylaşılan" uygulamaları tanıyamadığını veya tam olarak anlayamadığını göstermektedir.

Livingstone, Blum-Ross, Zhang (2018) çalışmalarında, ebeveynlerin kendilerinin ve çocuklarının mahremiyetini nasıl gördüklerini, çevrimiçi ortamda kendi görüntülerini paylaşıp paylaşmadıklarını, nasıl paylaştıklarını ve ebeveynlerin çocuklarının güvenliğini destekleme ve çevrimiçi bağımsızlıklarını geliştirmedeki rollerini incelemektedirler. Ebeveynlerin hayatlarını çevrimiçi ortamda neden ve nasıl paylaştıklarını, ebeveynlerin çevrimiçi gizlilik konusunda ne kadar endişeli olduklarını, kendilerinin ve çocuklarının dijital becerileri konusunda ne kadar emin olduklarını sorgulamışlardır. Bu çalışmanın bulgularına göre ebeveynlerin çoğu (%89) 'neredeysse her gün' veya daha fazla internete

girmektedir ve bunların %11'i gizlilik endişelerinin internet kullanımlarını sınırlamalarına neden olduğunu Belirtmiştir. 9-12 yaş grubundaki ebeveynlerin sadece %44'ü çocuklarının hangi bilgileri internette paylaşıp paylaşmaması gerektiğine karar verebildiğini düşünürken, bu oran 13-17 yaş grubundaki ebeveynlerde %56'dır. Özellikle mahremiyet konusunda endişe duyan ebeveynler çocuklarının resimlerini veya videolarını internette daha fazla paylaşmaktadır.

Günümüzde teknolojik gelişmelerle birlikte, ebeveynlerin dijital farkındalığı ve çevrimiçi mahremiyet konularındaki bilinçleri, çocukların dijital dünyada sağlıklı bir şekilde büyümesi için kritik bir öneme sahiptir. Bu iki kavramın birlikte incelendiği çalışmaların sayısı oldukça az olsa da dijital farkındalığı düşük bireylerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığının da düşük olduğu görülmüştür. Çalışmalar incelendiğinde ebeveynlerin dikkatli davranmaları, güvenlik önlemlerini almaları, çocuklarıyla iletişim kurmaları çocuklarını çevrimiçi ortamdaki risklerden koruma bilincini ve dijital araçları verimli kullanımlarını olumlu yönde desteklemektedir. Çocuğuna daha az zaman ayıran ebeveynlerin, olumsuz model olma ve dijital ihmal alt boyutlarında daha yüksek puanlar aldıkları ve farkındalıklarının düşük olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin dijital farkındalığı, çocuklarının dijital ortamda geçirdikleri vakitleri anlamalarını, karşılıklarına çıkabilecek olumsuzluklara karşı duyarlı olmalarını ve güvenli bir ortam oluşturabilmelerini sağlar. Aynı zamanda çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, ebeveynlere çocuklarının kişisel bilgilerini nasıl koruyacakları, çevrimiçi etkileşimlerini nasıl denetleyecekleri konusunda rehberlik etme yeteneği kazandırarak çocuklarının dijital dünyada güvenli bir şekilde bulunmalarına yardımcı olur. Bu bağlamda ebeveynlerin dijital farkındalıklarını artırmak ve çevrimiçi mahremiyet konularında bilinçlenmelerini sağlamak sadece aile içinde değil, toplum genelinde çocukların dijital yaşam kalitesini arttırmaya yönelik önemli bir adımdır.

3 YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Ebeveynlerin dijital farkındalığı ve çevrimiçi mahremiyet farkındalığı arasındaki ilişkiyi incelemek amacı taşıyan araştırma tarama araştırması, nedensel karşılaştırma araştırması ve ilişkisel tarama araştırmasının ilkelerine göre yapılandırılmıştır. Tarama araştırması ile değişkenlere ilişkin var olan durumun ortaya konması (Araştırma sorusu 1, Araştırma sorusu 3), nedensel karşılaştırma ile iki veya daha fazla grubun belirli değişkenlere göre karşılaştırılması (Araştırma sorusu 2, Araştırma sorusu 4) ve ilişkisel tarama araştırması ile de değişkenlerin arasında var olan ilişkilerin belirlenmesi (Araştırma sorusu 5, Araştırma sorusu 6) amaçlanmaktadır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Nedensel karşılaştırma araştırmaları mevcut/ kendi kendine meydana gelen durumların nedenlerini ve bu durumu etkileyen değişkenleri ya da meydana gelen bir etkinin sonuçlarını belirlemek amacıyla kullanılan çalışmalardır (Büyüköztürk, Akgün, Demirel, Karadeniz, Çakmak, 2008). Fraenkel vd., (2012) nedensel karşılaştırma araştırmalarını gruplar arasındaki farklılıkların nedenini veya sonuçlarını belirlemeyi amaçlayan araştırma türü olarak tanımlamıştır. İlişkisel tarama modeli ise, iki farklı nicel değişken arasındaki ilişki veya etkinin, korelasyon katsayısı ile gösterilmesidir. İlişkisel araştırma, önemli insan davranışlarını açıklamaya yardımcı olmak ya da olası sonuçları tahmin etmek amacıyla yapılır (Fraenkel vd., 2012). Karasar (2009), ilişkisel tarama modelini, iki veya daha fazla değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını veya derecesini incelemek amacıyla kullanılan bir araştırma yöntemi olarak tanımlamıştır.

3.2 Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2023–2025 eğitim-öğretim yılında Eskişehir ilinde ikamet eden ve çocukları ilköğretim ile ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören tüm ebeveynler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise basit rassal örnekleme yöntemine göre belirlenmiş 310 ebeveyn den oluşmuştur. Araştırmada hem veri toplama araçlarının geçerlik güvenirlik analizleri, hem de araştırma sorularını yanıtlayabilmek için gerçekleştirilen analizler bu 310 ebeveynin verileri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Alanyazında doğrulayıcı faktör analizi için 100-200 arası katılımcının yeterli görülmesi (Kline, 2010), bu aşamada ulaşılan katılımcıların yeterli düzeyde olduğuna işaret

etmektedir. Araştırmaya katılan ebeveynlerin demografik bilgileri Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri

		n	%
Cinsiyet	Kadın	255	82,3
	Erkek	55	17,7
Yaş	18-34	61	19,7
	35-44	183	59,0
	45-64	66	21,3
Eğitim Seviyesi	İlkokul	15	4,8
	Ortaokul	19	6,1
	Lise	101	32,6
	Ön Lisans	45	14,5
	Lisans	95	30,6
	Yüksek Lisans	35	11,3
Çocuğun Eğitim Seviyesi	İlkokul	132	42,6
	Ortaokul	105	33,9
	Lise	73	23,5
Çalışma Durumu	Çalışıyorum	203	65,5
	Çalışmıyorum	107	34,5

310 ebeveynden oluşan katılımcıların %82,3’ü (n=255) kadın, %17,7’si (n=55) erkektir. Yaş dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %19,7’si (n=61) 18-34 yaş aralığında, %59’u (n=183) 35-44 yaş aralığında, %21,3’ü (n=66) ise 45-64 yaş aralığındadır. Örneklemin büyük çoğunluğu orta yaş grubundaki ebeveynlerden oluşmaktadır.

Katılımcıların eğitim seviyelerine bakıldığında, %4,8’i (n=15) ilkokul, %6,1’i (n=19) ortaokul, %32,6’sı (n=101) lise, %14,5’i (n=45) ön lisans, %30,6’sı (n=95) lisans ve %11,3’ü (n=35) yüksek lisans mezunudur. Örneklemin büyük çoğunluğu en az lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip ebeveynlerden oluşmaktadır.

Katılımcıların çocuklarının devam ettikleri eğitim düzeyine göre, %42,6’sının (n=132) çocukları ilkokul, %33,9’unun (n=105) çocukları ortaokul, %23,5’inin (n=73) çocukları ise lise düzeyindedir.

Ebeveynlerin çalışma durumları incelendiğinde ise, katılımcıların %65,5'i (n=203) çalışmakta, %34,5'i (n=107) ise çalışmamaktadır. Bu dağılım, araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğunun aktif olarak çalışma hayatında yer aldığını ortaya koymaktadır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla, demografik bilgi formu, Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği ile Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1 Demografik bilgi formu

Formda katılımcıların demografik bilgilerini edinmek amacıyla cinsiyetleri, yaşları, eğitim seviyeleri, çocuklarının eğitim seviyesi ve çalışma durumları maddelerinden oluşan sorular bulunmaktadır.

3.3.2 Dijital ebeveynlik farkındalık ölçeği (DEFÖ)

Ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalıklarını ölçmek amacıyla Manap ve Durmuş'un (2020) geliştirdiği dijital ebeveynlik farkındalık ölçeği kullanılmıştır (EK 3). Ölçek 16 madde ve dört faktörden (olumsuz model olma-OMO, dijital ihmal-Dİ, verimli kullanım-VK, risklerden koruma-RK) oluşmaktadır ve maddeleri 1-5 arası puanlanacak şekilde beşli likert tipindedir. Her bir faktörün Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları olumsuz model olma alt boyutu için .799; dijital ihmal alt boyutu için .785; verimli kullanım alt boyutu için .717 ve risklerden korunma alt boyutu için .634'tür. Ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı .733, ölçeğin tamamına ait varyans %57.56 olarak belirlenmiştir. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin alt boyutları birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmektedir. Her bir alt boyut için ayrı ayrı toplam puan hesaplanmaktadır. Ölçeğin tamamı için bir toplam puan hesaplanmamaktadır. Ölçeğin kullanım izni (EK-1) yazarlardan alınarak araştırmada kullanılmıştır.

3.3.3 Çevrimiçi mahremiyet farkındalık ölçeği (ÇMFÖ)

Ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarını ölçmek amacıyla Korkmaz, Vergili ve Karadaş (2021)'in geliştirdiği çevrimiçi mahremiyet farkındalık ölçeği kullanılmıştır (EK 4). Ölçek 17 madde ve üç faktörden oluşmaktadır. Dikkat, güvenlik, iletişim ve paylaşım olmak üzere üç alt boyuttan oluşan ölçeğin dikkat alt boyutu yedi, güvenlik ile iletişim ve paylaşım alt boyutları beşer maddeden oluşmaktadır. Her bir faktörün Cronbach's Alpha katsayıları dikkat boyutunda .776, güvenlik alt boyutunda .669, iletişim ve paylaşım alt boyutlarında .713'tür. Ölçeğin tamamının güvenilirlik

katsayısı.794, toplam varyansı %47.709 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin kullanım izni (EK-2) yazarlardan alınarak araştırmada kullanılmıştır.

3.3.4 Veri toplama araçlarının geçerlik güvenirlik çalışmaları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının yapı geçerliğinin belirlenmesi için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. DFA teorik olarak ilişkili gizil değişkenlerden oluşan yapıların test edilmesinde kullanılan istatistiksel bir yöntemdir (Tabachnick ve Fidell, 2012). Geçerlik ve güvenirliğin değerlendirilmesinde ölçeklere ilişkin madde yükleri, faktörlerin iç güvenirlik katsayıları (Cronbach α), birleşik güvenirlikleri (CR) birlikte incelenmiş ve Tablo 2 ile Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 2. *Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin güvenirlik sonuçları*

Faktörler	Maddeler	Madde Yükleri	α	CR
Olumsuz Model Olma	OMO1	0.463	0.60	0.61
	OMO2	0.623		
	OMO3	0.647		
	OMO4	0.370		
Dijital İhmal	Dİ1	0.605	0.77	0.77
	Dİ2	0.600		
	Dİ3	0.756		
	Dİ4	0.719		
Verimli Kullanım	VK1	0.644	0.80	0.80
	VK2	0.839		
	VK3	0.567		
	VK4	0.763		
Risklerden Korunma	RK1	0.729	0.77	0.76
	RK2	0.624		
	RK3	0.683		
	RK4	0.649		

Tablo 2'ye göre tüm madde yük değerleri .32'nin, α ve CR katsayıları 0.60'ın üzerinde olduğu için ölçeğin madde ve faktör bazında güvenilir sonuçlar verdiğini göstermektedir (Kline, 2010; Nunnally ve Bernstein, 1994; Tabachnick ve Fidell, 2012).

Tablo 3. *Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği güvenirlik sonuçları*

Faktörler	Maddeler	Madde Yükleri	α	CR
Dikkat	Dikkat1	0.738	0.95	0.95

[Tablo 3.(Devam) Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği güvenilirlik sonuçları]

	Dikkat2	0.798		
	Dikkat3	0.868		
	Dikkat4	0.883		
	Dikkat5	0.914		
	Dikkat6	0.886		
	Dikkat7	0.906		
Güvenlik	Güvenlik1	0.790	0.94	0.94
	Güvenlik2	0.879		
	Güvenlik3	0.870		
	Güvenlik4	0.915		
	Güvenlik5	0.897		
İletişim ve Paylaşım	İletişim1	0.557	0.91	0.90
	İletişim2	0.771		
	İletişim3	0.833		
	İletişim4	0.934		
	İletişim5	0.923		

Tablo 3'e göre tüm madde yük değerleri .32'nin, α ve CR katsayıları 0.60'ın üzerinde olduğu için ölçeğin madde ve faktör bazında güvenilir sonuçlar verdiğini göstermektedir (Kline, 2010; Nunnally ve Bernstein, 1994; Tabachnick ve Fidell, 2012;). Ölçeklerin geçerliğini belirlemek için gerçekleştirilen DFA'ya ilişkin uyum değerleri Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4. Ölçme araçları için uyum değerleri

Uyum İndeksi	İdeal Uyum Değerleri	Uyum Değerleri (DEFÖ)	Uyum Değerleri (ÇMFÖ)	Kaynak
χ^2/sd	$0 \leq \chi^2/sd \leq 5$	1,73	4,25	Sümer (2000)
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0,08$	0,052	0,045	Hu ve Bentler (1999)
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0,08$	0,036	0,10	MacCallum vd. (1996)
NFI	$0,90 \leq NFI \leq 1$	0,90	0,90	Bentler ve Bonnet (1980)
TLI	$0,90 \leq TLI \leq 1$	0,94	0,91	Sümer (2000)
CFI	$0,90 \leq CFI \leq 1$	0,95	0,92	Huck (2012)

DFA'da elde edilen uyum değerleriyle ölçeklerin doğrulanıp doğrulanmadığı incelenmiştir. Analiz sonuçları uyum değerlerinin kabul edilen aralıklarda olduğunu göstermektedir. Buna göre ölçeklerin bu katılımcı grubu için geçerli ve güvenilir sonuçlar ortaya koyduğu söylenebilir.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veriler, etik kurallarına uygun şekilde gerekli izinler alındıktan toplanmıştır (EK 5). Veri toplama süreci Eskişehir ilinde yaşayan çocukları ilköğretim-ortaöğretim düzeyinde olan ebeveynlerle yürütülmüştür. Veriler Demografik bilgi formu, Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği ile Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği olmak üzere üç ayrı başlık altında toplanmıştır. Tüm form ve ölçekler ebeveynlere Google form üzerinden düzenlenmiş ve ebeveynlere çevrimiçi olarak iletilmiştir. Çevrimiçi gönderilen formlarda formun başına yönerge eklenerek katılımcılara araştırmanın amacı, gizlilik esası ve gönüllü katılım hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca yönergeye araştırmacının e-posta adresi de eklenerek gerekli durumlarda destek olmak amaçlanmıştır. Veriler 2023-2024 Bahar Dönemi – 2024-2025 Güz Dönemi eğitim – öğretim tarihleri arasında toplanmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Verilerin analiz edilmesi için IBM SPSS 23 ve SmartPLS 4 yazılımları kullanılmıştır. Katılımcıların dijital ebeveynlik farkındalık ve çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin belirlenmesi (Araştırma sorusu 1, Araştırma sorusu 3) için betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Bağımlı değişkenlerin cinsiyete ve çalışma durumuna göre karşılaştırılması için bağımsız örneklem için t-testi; yaş, ebeveyn eğitim düzeyi ve çocuk eğitim düzeyine göre karşılaştırılması için bağımsız örneklem için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır (Araştırma sorusu 2, Araştırma sorusu 4). t-testi ve ANOVA için gerekli olan ön şartlar sağlayıp sağlamadığı test edilmiştir. Bu bağlamda verilerin normal dağılıma uygunluğunun belirlenmesi için bağımlı değişkenlere ilişkin çarpıklık-basıklık katsayıları incelenmiştir. Bu değerler Tablo 5’te sunulmaktadır.

Tablo 5. Normal dağılım şartına ilişkin çarpıklık basıklık değerleri

Değişken	Çarpıklık	Basıklık
Olumsuz model olma	,738	,283
Dijital ihmal	,779	,484
Verimli kullanım	-,761	,247
Risklerden korunma	-,160	-,736
ÇMF	-,734	,030

Bağımlı değişkenlere ilişkin hesaplanan çarpıklık ve basıklık değerleri Huck (2012) tarafından belirtilen kabul edilebilir normal dağılım varsayım sınırları olan -1 ile +1

arasındadır. Buna ek olarak aynı veri seti üzerinde birden fazla karşılaştırma yapıldığı için birinci tip hatanın önüne geçmek amacıyla Bonferroni düzeltmesi yapılmış (Akbulut, 2010; Huck, 2012) ve elde edilen sonuçlar 0.002 (0.05 / 25) anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık durumlarına etki eden değişkenlerin belirlenmesi ve oluşturulan hipotezlerin sınanması için Partial Least Squares-Structural Equation Modeling (PLS-SEM) kullanılmıştır (Araştırma sorusu 5, Araştırma sorusu 6). PLS-SEM yapılar arasındaki ilişkileri yordamak için kullanılan, varyansa dayalı bir yapısal model sunan, çok değişkenli bir istatistiksel yöntemdir. Küçük örneklem gruplarında ve karmaşık modellerin test edilmesinde etkili olduğundan (Hair vd., 2017) bu çalışmada kullanılması uygun bulunmuştur.

4 BULGULAR

4.1 Dijital Ebeveynlik Farkındalık ve Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi

Ebeveynlerin dijital ebeveyn farkındalık ve çevrimiçi mahremiyet düzeylerinin belirlenmesi için ölçeklerden elde edilen standart sapma ve ortalama puanlar incelenmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. *Dijital Ebeveynlik Farkındalık ve Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler*

Değişken	n	$\bar{x}$	ss
Olumsuz model olma	310	2,0210	,65109
Dijital ihmal	310	2,2339	,82668
Verimli kullanım	310	3,7798	,93828
Risklerden korunma	310	3,3169	1,01074
Dikkat	310	3,9530	1,04241
Güvenlik	310	3,5471	1,14808
İletişim ve Paylaşım	310	4,5174	,79880
ÇMFÖ	310	4,0058	,77406

Tablo 6 incelendiğinde ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık boyutlarından aldıkları puanlar büyükten küçüğe verimli kullanım ($\bar{x}=3.7798$), risklerden korunma ($\bar{x}=3.3169$), dijital ihmal ($\bar{x}=2.2339$) ve olumsuz model olma ($\bar{x}=2.0210$) olarak sıralanmaktadır. Çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ortalaması 4.0058 iken bu ölçeğin faktörlerinden aldıkları puanlar ise büyükten küçüğe iletişim ve paylaşım ($\bar{x}=4.5174$), dikkat ($\bar{x}=3.9530$), güvenlik ($\bar{x}=3.5471$) olarak sıralanmaktadır.

4.2 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeylerinin Cinsiyet, Yaş, Ebeveynin Eğitim Düzeyi, Çocuğun Eğitim Düzeyi ve Ebeveynin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ebeveynlerin dijital ebeveyn farkındalık düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırılma sonuçları Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7. *Dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırılması*

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Olumsuz model olma	Kadın	255	2,0108	,64534	308	-,592	,554
	Erkek	55	2,0682	,68119			

[Tablo 7. (Devam) Dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırılması]

Dijital ihmal	Kadın	255	2,2010	,79153	70,428	-1,329	,188
	Erkek	55	2,3864	,96683			
Verimli kullanım	Kadın	255	3,7480	,94718	308	-1,286	,199
	Erkek	55	3,9273	,88933			
Risklerden korunma	Kadın	255	3,2735	1,01632	308	-1,632	,104
	Erkek	55	3,5182	,96807			

$p \geq 0.002$

Tablo 7, kadın ve erkek katılımcılar arasında dijital ebeveynlik farkındalığına ilişkin değişkenler açısından yapılan karşılaştırma sonuçlarını göstermektedir. Sonuçlara göre dijital ebeveynlik farkındalığına ilişkin hiçbir faktörde cinsiyete göre anlamlı farklılık gözlenmemektedir ($t_{OMO} = -.592$, $p > 0.002$; $t_{Di} = -1.329$; $p > 0.002$; $t_{VK} = -1.286$; $p > 0.002$; $t_{RK} = -1.632$; $p > 0.002$). Bir başka deyişle anne ve babaların dijital ebeveynlik farkındalıkları benzerdir.

Dijital ebeveyn farkındalık düzeylerinin yaşa göre karşılaştırılma sonuçları Tablo 8’de gösterilmektedir.

Tablo 8. Dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin yaşa göre karşılaştırılması

Değişken	ss	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Olumsuz model olma	3,081	2	1,540	3,697	,026
Dijital ihmal	6,392	2	3,196	4,792	,009
Verimli kullanım	,542	2	,271	,307	,736
Risklerden korunma	3,452	2	1,726	1,697	,185

$p \geq 0.002$

Tablo 8’e göre dijital ebeveynlik farkındalığının hiçbir faktörü yaşa göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($F_{OMO} (2,307) = 3.697$, $p > 0.002$; $F_{Di} (2,307) = 4.792$, $p > 0.002$; $F_{VK} (2,307) = .307$, $p > 0.002$; $F_{RK} (2,307) = 1.697$, $p > 0.002$). Başka bir deyişle yaş değişkeni dijital ebeveynlik farkındalık faktörleri üzerinde anlamlı bir farklılığa yol açmamaktadır. Dijital ebeveyn farkındalık düzeylerinin ebeveyn eğitim düzeyine göre karşılaştırılma sonuçları Tablo 9’da gösterilmektedir.

Tablo 9. Dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin ebeveyn eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

Değişken	ss	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Olumsuz model olma	,807	4	,202	,473	,756
Dijital ihmal	1,616	4	,404	,588	,671
Verimli kullanım	8,694	4	2,173	2,517	,041
Risklerden korunma	,883	4	,221	,214	,931

$p \geq 0.002$

Tablo 9'a göre dijital ebeveynlik farkındalığının hiçbir faktörü ebeveynin eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($F_{OMO} (4,305) = .473$, $p > 0.002$; $F_{Di} (4,305) = .588$, $p > 0.002$; $F_{VK} (4,305) = 2.517$, $p > 0.002$; $F_{RK} (4,305) = .214$, $p > 0.002$). Ebeveynlerin eğitim düzeylerinin dijital ebeveynlik boyutları üzerinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Dijital ebeveyn farkındalık düzeylerinin çocuğun eğitim düzeyine göre karşılaştırılma sonuçları Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 10. Dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin çocuğun eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

Değişken	ss	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Olumsuz model olma	,948	2	,474	1,119	,328
Dijital ihmal	,315	2	,158	,230	,795
Verimli kullanım	3,048	2	1,524	1,739	,177
Risklerden korunma	4,603	2	2,301	2,271	,105

$p \geq 0.002$

Tablo 10'a göre dijital ebeveynlik farkındalığının hiçbir faktörü çocuğun eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($F_{OMO} (2,307) = 1.119$, $p > 0.002$; $F_{Di} (2,307) = .230$, $p > 0.002$; $F_{VK} (2,307) = 1.739$, $p > 0.002$; $F_{RK} (2,307) = 2.271$, $p > 0.002$). Bu sonuç çocukları farklı eğitim düzeyinde bulunan ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin benzer olduğunu göstermektedir.

Dijital ebeveyn farkındalık düzeylerinin ebeveynin çalışma durumuna göre karşılaştırılma sonuçları Tablo 11'de gösterilmektedir.

Tablo 11. Dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin ebeveynin çalışma durumuna göre karşılaştırılması

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Olumsuz model olma	Kadın	203	2,0394	,65744	308	,686	,493
	Erkek	107	1,9860	,64045			
Dijital ihmal	Kadın	203	2,2278	,85205	308	-,177	,860
	Erkek	107	2,2453	,78004			
Verimli kullanım	Kadın	203	3,7660	,93213	308	-,357	,721
	Erkek	107	3,8061	,95371			
Risklerden korunma	Kadın	203	3,3054	1,01459	308	-,276	,783
	Erkek	107	3,3388	1,00778			

$p \geq 0.002$

Tablo 11 çalışan ve çalışmayan katılımcılar arasında dijital ebeveynlik farkındalığına ilişkin değişkenler açısından yapılan karşılaştırma sonuçlarını göstermektedir. Sonuçlara göre dijital ebeveynlik farkındalığına ilişkin hiçbir faktörde çalışma durumuna göre anlamlı farklılık gözlenmemektedir ($t_{MO} = -.686$, $p > 0.002$; $t_{DI} = -.177$; $p > 0.002$; $t_{VK} = -.357$; $p > 0.002$; $t_{RK} = -.276$; $p > 0.002$). Bir başka deyişle çalışan ebeveynler ile çalışmayan ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalığı düzeyleri benzerdir.

4.3 Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Düzeylerinin Cinsiyet, Yaş, Ebeveynin Eğitim Düzeyi, Çocuğun Eğitim Düzeyi ve Ebeveynin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırılma sonuçları Tablo 12’de gösterilmektedir.

Tablo 12. Çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırılması

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
ÇMF	Kadın	255	4,0007	,75909	308	-,251	,802
	Erkek	55	4,0296	,84710			

$p \geq 0.002$

Tablo 12 kadın ve erkek katılımcılar arasında çevrimiçi mahremiyet farkındalığına ilişkin karşılaştırma sonuçlarını göstermektedir. Sonuçlara göre çevrimiçi mahremiyet farkındalığı cinsiyete göre anlamlı farklılık gözlenmemektedir ($t = -.251$, $p > 0.002$). Bir başka deyişle anne ve babaların çevrimiçi mahremiyet farkındalık puanları benzer düzeydedir.

Çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin yaşa göre karşılaştırılma sonuçları Tablo 13'te gösterilmektedir.

Tablo 13. Çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin yaşa göre karşılaştırılması

Değişken	ss	sd	Kareler Ortalaması	F	p
ÇMF	,492	2	,246	,409	,665

$p \geq 0.002$

Tablo 13'e göre çevrimiçi mahremiyet farkındalığı yaşa göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($F_{OMO} (2,307) = .409, p > 0.002$). Bir başka deyişle ebeveynlerin yaşları çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları üzerinde anlamlı bir fark yaratmamaktadır.

Çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin ebeveyn eğitim düzeyine göre karşılaştırılma sonuçları Tablo 14'te gösterilmektedir.

Tablo 14. Çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin ebeveyn eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

Değişken	ss	sd	Kareler Ortalaması	F	p
ÇMF	4,813	4	1,203	2,035	,089

$p \geq 0.002$

Tablo 14'e göre çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ebeveyn eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($F_{OMO} (4,305) = 2.035, p > 0.002$). Bir başka deyişle ebeveynlerin eğitim durumlarına göre çevrimiçi mahremiyet farkındalık puanları benzerlik göstermektedir.

Çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin çocuğun eğitim düzeyine göre karşılaştırılma sonuçları Tablo 15'te gösterilmektedir.

Tablo 15. Çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin çocuğun eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

Değişken	ss	sd	Kareler Ortalaması	F	p
ÇMF	1,276	2	,638	1,066	,346

$p \geq 0.002$

Tablo 15'e göre çevrimiçi mahremiyet farkındalığı çocuğun eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($F_{OMO} (2,307) = 1.066, p > 0.002$). Bir başka deyişle çocukları farklı eğitim düzeyinde bulunan ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları düzeylerinin benzer olduğu görülmektedir.

Çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin ebeveynlerin çalışma durumuna göre karşılaştırılma sonuçları Tablo 16’da gösterilmektedir.

Tablo 16. *Çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin ebeveynin çalışma durumuna göre karşılaştırılması*

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
ÇMF	Kadın	203	3,9895	,78266	308	-,512	,609
	Erkek	107	4,0368	,76015			

$p \geq 0.002$

Tablo 16’ya göre çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ebeveynin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($t = -.512$, $p > 0.002$). Bir başka deyişle anne ve babaların çalışıp çalışmaması çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarını üzerinde anlamlı bir fark yaratmamaktadır.

4.4 Dijital Ebeveynlik Farkındalığına Etki Eden Değişkenlerin Belirlenmesi

4.4.1 Ölçüm Modeli

Ölçüm modelinin test edilmesi için öncelikle yakınsama ve ayrışma geçerlikleri belirlenmiştir. Yakınsama geçerliğinde yapılarla ilişkin madde yükleri, faktörlerin Cronbach α , CR ve AVE (ortalama açıklanan varyans) değerleri; ayrışma geçerliğinde ise HTMT oranı incelenmiştir. Ölçüm modelinde yer alan tüm maddelerin yük değerlerinin 0.60’dan büyük olması beklenmektedir (Hair vd., 2006). α ve CR değerlerinin 0.70’in üzerinde olması gerekmektedir. Bunlara ek olarak AVE değerlerinin 0.5’in üzerinde olması gerekmektedir (Fornell ve Larcker 1981; Hair vd. 2010). Ayrışma geçerliğinin sağlanması için ise HTMT değerinin 0.85’ten küçük olması beklenmektedir (Hair vd., 2017).

Ölçüm modelinin yakınsama geçerliği Tablo 17’de gösterilmektedir.

Tablo 17. *Yakınsama geçerliği*

Faktörler	Maddeler	Madde yükleri	α	CR	AVE
Dikkat	Dikkat1	0,777	0.938	0.950	0.730
	Dikkat2	0,841			
	Dikkat3	0,867			
	Dikkat4	0,884			
	Dikkat5	0,875			
	Dikkat6	0,865			
	Dikkat7	0,869			

[Tablo 17. (Devam) Yakınsama Geçerliği]

Güvenlik	Güvenlik1	0,802	0.930	0.947	0.781
	Güvenlik2	0,892			
	Güvenlik3	0,904			
	Güvenlik4	0,917			
	Güvenlik5	0,901			
İletişim ve paylaşım	İletişim1	0,669	0.858	0.899	0.642
	İletişim2	0,842			
	İletişim3	0,846			
	İletişim4	0,829			
	İletişim5	0,805			
Olumsuz model olma	OMO1	0,560	0.604	0.765	0.451
	OMO2	0,702			
	OMO3	0,716			
	OMO4	0,695			
Dijital ihmal	Dİ1	0,592	0.763	0.837	0.566
	Dİ2	0,721			
	Dİ3	0,829			
	Dİ4	0,842			
Verimli kullanım	VK1	0,737	0.783	0.860	0.607
	VK2	0,842			
	VK3	0,710			
	VK4	0,819			
Risklerden korunma	RK1	0,764	0.765	0.850	0.586
	RK2	0,747			
	RK3	0,769			
	RK4	0,783			

Tablo 17'ye göre ölçüm modelinde yer alan tüm maddelerin yük değerlerinin 0.60'dan büyük veya çok yaklaşık (OMO1=0.560, Dİ1=0.592) olduğu görülmektedir ve böylece madde düzeyinde güvenilirliğin sağlandığı belirlenmiştir. α ve CR değerlerinin 0.70'in üzerinde olması ise yapının güvenilir olduğunu göstermektedir. Bunlara ek olarak AVE değerlerinin 0.5'in üzerinde olduğu belirlenmiştir ve böylece yakınsama geçerliğinin sağlandığı ortaya konmuştur.

Ölçüm modelinin ayrışma geçerliği- HTMT oranı Tablo 18’de Fornell – Larcker Kriteri Tablo 19’da gösterilmektedir.

Tablo 18. *Ayrışma geçerliği-HTMT oranı*

	Dikkat	Dİ	Güvenlik	OMO	RK	VK	İletişim
Dikkat							
Dİ	0,114						
Güvenlik	0,830	0,136					
OMO	0,139	0,805	0,152				
RK	0,661	0,129	0,610	0,154			
VK	0,680	0,146	0,609	0,148	0,853		
İletişim	0,170	0,233	0,160	0,404	0,174	0,120	

Tablo 19. *Ayrışma geçerliği- Fornell – Larcker Kriteri*

	Dikkat	Dİ	Güvenlik	OMO	RK	VK	İletişim
Dikkat	0,854						
Dİ	-0,080	0,753					
Güvenlik	0,777	-0,128	0,884				
OMO	-0,098	0,562	-0,113	0,672			
RK	0,568	-0,089	0,517	-0,094	0,766		
VK	0,585	0,008	0,529	-0,034	0,671	0,779	
İletişim	0,152	-0,212	0,140	-0,307	0,137	0,091	0,801

Tablo 18’e göre HTMT oranı değerlerinin hepsi 0.85’in altındadır. Ayrışma geçerliğinin sağlanması için HTMT değerinin 0.85’ten küçük olması beklenmektedir (Hair vd., 2017). Tablo 19’a göre, AVE'nin square root değerleri yapılar arasındaki korelasyonlardan daha yüksektir. Dolayısıyla HTMT oranı ve Fornell - Larcker kriteri ayrışma geçerliğinin sağlandığını göstermektedir.

Ölçüm modelinin test edilmesi için son olarak yapılar arasındaki Variance Inflation Factor (VIF) değerleri incelenmiştir. VIF değerinin 10’dan küçük olması (1.024-4.577) nedeniyle yordayıcı değişkenler arasında doğrusallık probleminin olmadığı belirlenmiştir. Model uyumunun değerlendirilmesi için elde edilen Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) değerinin 0.064 olması ise önerilen model ile verilerin iyi uyum gösterdiği (Hu ve Bentler, 1999) sonucunu ortaya koymuştur.

4.4.2 Yapısal Model

Ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalıklarına etki eden değişkenlerin ve kuramsal olarak ortaya konan hipotezlerin desteklenip desteklenmediklerinin belirlenmesi için PLS-SEM gerçekleştirilmiştir. PLS-SEM sonuçlarına göre elde edilmiş olan yapısal model ile ilgili değerler Tablo 20’de sunulmaktadır.

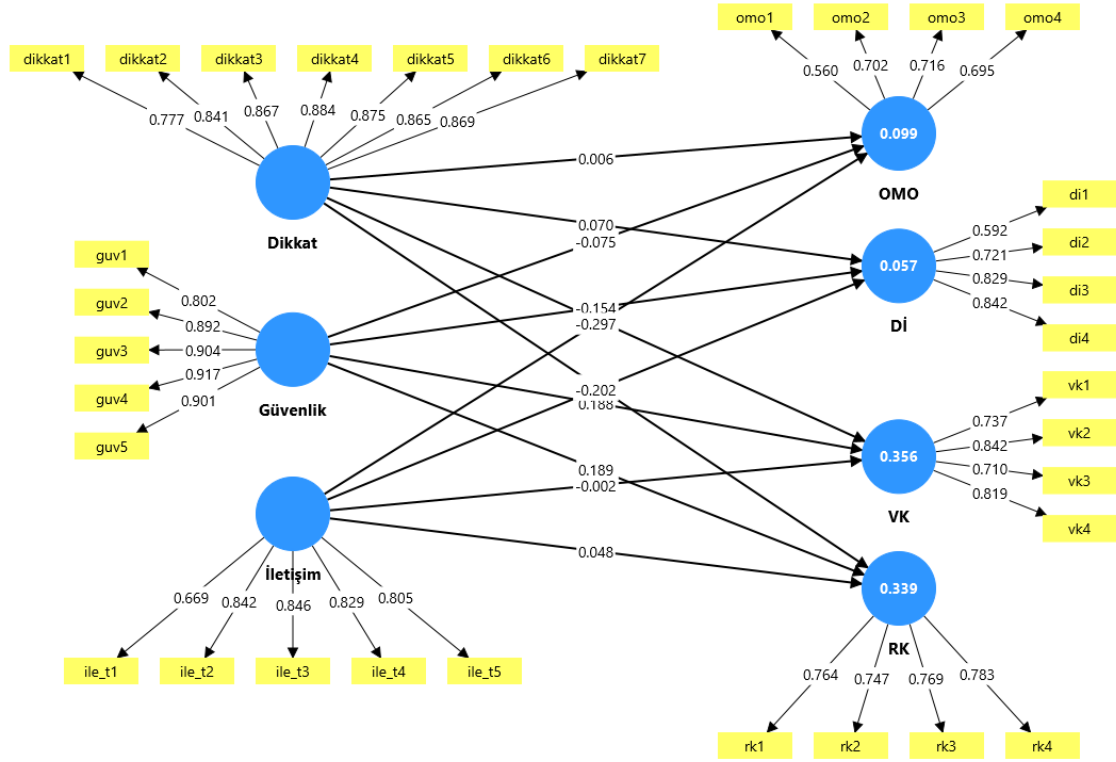
Tablo 20. Yapısal model

Yol	Katsayı	t-değeri	p-değeri	VIF	Sonuç
Dikkat→OMO	0,010	0,096	0,923	2,534	Desteklenmedi
Dikkat→Dİ	0,108	0,794	0,427	2,534	Desteklenmedi
Dikkat→VK	0,439	5,464	0,000	2,534	Desteklendi
Dikkat→RK	0,416	5,257	0,000	2,534	Desteklendi
Güvenlik→OMO	-0,078	0,773	0,440	2,525	Desteklenmedi
Güvenlik →Dİ	-0,180	1,484	0,138	2,525	Desteklenmedi
Güvenlik →VK	0,187	2,476	0,013	2,525	Desteklendi
Güvenlik →RK	0,187	2,396	0,017	2,525	Desteklendi
İletişim ve paylaşım→OMO	-0,298			1,025	Desteklendi
		5,291	0,000		
İletişim ve paylaşım →Dİ	-0,199	3,122	0,002	1,025	Desteklendi
İletişim ve paylaşım →VK	-0,002	0,032	0,974	1,025	Desteklenmedi
İletişim ve paylaşım →RK	0,048	1,023	0,306	1,025	Desteklenmedi

Tablo 20’ye göre dikkat dijital ebeveynlik farkındalığına ilişkin olumlu boyutlar olan verimli kullanım ve risklerden korunmayı pozitif yönde etkilemektedir. Dijital ebeveynlik farkındalığına ilişkin olumsuz boyutlar (olumsuz model olma, dijital ihmal) üstünde ise anlamlı bir etkisi yoktur. Aynı şekilde güvenlik boyutu da veri kullanımı ve risklerden korunma üzerinde pozitif bir etkiye sahipken olumsuz model olma, dijital ihmal üzerinde etkili değildir. Son olarak iletişim ve paylaşım olumsuz model olma, dijital ihmali açıklamada negatif bir etkiye sahiptir.

PLS-SEM’de kurulan yapı “Dikkat”, “Güvenlik” ve “İletişim” faktörlerinin her biri, dört alt boyut olan “Olumsuz Model Olma”, “Dijital İhmal”, “Verimli Kullanım” ve “Risklerden Korunma” üzerinde test edilmiştir. Elde edilen model Şekil 1’de gösterilmektedir. Modeldeki yuvarlaklar gizil değişkenleri, kutucuklar ise ölçüm değişkenlerini (göstergeleri) ifade etmektedir. Modeldeki okların üzerinde yer alan sayılar, yapısal eşitlik modellemesinde kullanılan yol katsayılarını ifade etmektedir. Bu model olumsuz model olmanın %9.1’ini, dijital ihmalin %4.8’ini, verimli kullanımın

%34.9'unu ve risklerden korunmanın %33.3'ünü açıklamaktadır. Bu sonuçlara göre, dikkat, güvenlik ve iletişim gibi bağımsız değişkenler en çok verimli kullanım ve risklerden korunma değişkenlerini açıklamakta; dijital ihmal ve olumsuz model olma boyutlarını ise daha düşük düzeyde açıklamaktadır.

Şekil 1. Yapısal Model

5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Tartışma ve Sonuç

Ebeveynlerin dijital farkındalıklarının ve çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının incelenmesinin amaçlandığı çalışmada yapılan analizler doğrultusunda ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalığı alt boyutlarından en yüksek ortalama puan verimli kullanım alt boyutudur. Bu sonuç ebeveynlerin dijital teknolojileri çocukları için olumlu durumlarda kullanma, yönlendirme ve rehberlik etme konusunda farkındalıklarının yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer alt boyutlar incelendiğinde bir diğer yüksek puan risklerden korunma alt boyutudur. Bu sonuca göre; çocuklar dijital ortamlarda olumsuz durumlarla karşılaşarsa ebeveynlerinin bu risklerin farkında olup çocuklarına rehberlik edebilecekleri anlamına gelmektedir. Dijital ihmal ve olumsuz model olma alt boyutlarının puanlarının ise daha düşük olduğu görülmektedir. Bu alt boyutlar birlikte değerlendirildiğinde, ebeveynlerin olumsuz rol model olma ve dijital ihmal alt boyutlarında düşük puan almaları, verimli kullanım ve risklerden koruma alt boyutlarından yüksek puan almaları dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir (Manap ve Durmuş, 2022). Bu bulgular Akkoyun ve Arslan (2025)'in çalışmasıyla örtüşmektedir. Akkoyun ve Arslan'ın çalışma sonucunda DEFÖ risklerden koruma alt boyutu orta düzeyde ve verimli kullanım alt boyutu yüksek düzeyde, olumsuz model olma ve dijital ihmal alt boyutu puanları orta düzeyde bulunmuştur. Bu sonuç Teke (2023)'in çalışmasıyla da paralellik göstermektedir. Teke (2023)'nin çalışmasında da dijital farkındalık düzeyi arttıkça, olumsuz model olma ve dijital ihmal puanlarının düştüğü; verimli kullanım ve risklerden korunmanın ise arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu bulgulara göre verimli kullanım ve risklerden korunma puanlarının görece çok yüksek olmaması ve dijital ihmal ve olumsuz model olma alt boyutlarının puanlarının ise görece çok düşük olmaması nedeniyle bazı ebeveynlerin çocuklarına dijital teknolojileri kullanmada yeterli düzeyde olumlu model oluşturamadığını ve zaman zaman dijital ortamda çocuklarını ihmal edebildiklerini söylemek mümkündür. Bu nedenle ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanımını denetlenmesi ve bazı kuralların oluşturulması gerekmektedir (Gür ve Türel, 2020).

Bu çalışmaya göre ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı düzeyi genel olarak yüksek bulunmuştur. Bu durum, ebeveynlerin çocuklarının dijital ortamlarda gizliliğini koruma konusunda bilinçli olduklarını göstermektedir. Bu sonuç Çalapkulu ve Alp

(2020)'in yaptıkları çalışmayla da paralellik göstermektedir. Çalapkulu ve Alp (2020)'in çalışmasında da bazı ebeveynlerin çocukların mahrem alanlarını koruma konusunda dijital ebeveynlik rollerini yerine getirdikleri, çocukları mahrem alan ve tehlikeler konusunda bilgilendirdikleri belirtilmektedir.

Bu çalışmada çevrimiçi mahremiyet ölçeğinin alt boyutları incelendiğinde, en yüksek puan iletişim ve paylaşım boyutunda görülürken, dikkat ve güvenlik boyutlarında da görece yüksek ortalamalar bulunmaktadır. Bu bulgulara göre ebeveynlerin dijital ortamlarda çocuklarına rehberlik etme ve çevrimiçi mahremiyetlerini koruma konusunda genel olarak duyarlı oldukları görülse de gelişime açık olduklarını söylemek mümkündür. Manotipya ve Ghazinour (2020)'un çalışmasının bulgularına göre ebeveynler çocuklarının çevrimiçi mahremiyeti hakkında belirli bir düzeyde farkındalığa ve bilgiye sahip olsalar da bazı çevrimiçi eylemlerinin hala çocuklarının mahremiyetini ihlal ettiğini göstermektedir. Bu nedenle ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet konusundaki farkındalıklarını yükseltmek için çevrimiçi mahremiyet eğitimleri önem arz etmektedir (Yiğitbaşı ve Çelik, 2023).

Araştırmada demografik değişkenler açısından yapılan analizler incelendiğinde, dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çocuğun eğitim durumu ve çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Bu sonuç Kulaksız ve Torhan (2023)'in çalışmasının bir kısmıyla paralellik gösterirken bir kısmıyla örtüşmemektedir. İlgili araştırmada da bu çalışmada olduğu gibi eğitim düzeylerinin dijital farkındalık üzerinde belirgin bir etkisi yoktur. Ancak bu araştırmadan farklı olarak Kulaksız ve Torhan (2023) annelerin dijital ebeveynlik farkındalığının babalardan daha yüksek ve yaş ilerledikçe ebeveynlerin dijital ihmalkarlığa daha eğilimli hale geldiklerini belirtmektedir. Bostancı ve Çakır (2022) çalışmalarında da ebeveynlerin, dijital ebeveynlik farkındalıklarında ve çocuklarına medya kullandırmadaki aracılık davranışlarında cinsiyete, yaşa ve ebeveynlerin günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar bulunurken eğitim durumuna göre anlamlı fark bulunmamıştır. Araştırmada ortaya çıkan bulgular Gökçe (2024) ve Naycı (2021)'nin çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. İlgili çalışmalarda ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeyleri; cinsiyet, eğitim durumu ve gelir düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Demografik değişkenler açısından yapılan analizler incelendiğinde çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çocuğun eğitim durumu ve çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Bu sonuç, Ceco ve Turhan (2024)'ın çalışmasıyla örtüşmemektedir. Ceco ve Turhan yaş arttıkça farkındalığın arttığını belirtmektedir. Aynı şekilde Özkes (2023)'in çalışmasıyla da farklılıklar görülmektedir. Özkes, eğitim düzeyi yüksek olan ve 18-25 yaş aralığındaki bireylerin mahremiyet farkındalıklarının daha yüksek olduğunu ve sosyal medyada daha dikkatli davrandıklarını belirtmektedir.

Araştırmada ölçüm modelinin güvenilirliğini ve geçerliğini belirlemek amacıyla yakınsama ve ayırışma geçerlikleri belirlenmiştir. Böylelikle yapının geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Daha sonra ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalıklarına etki eden değişkenlerin ve kuramsal olarak ortaya konan hipotezlerin desteklenip desteklenmediklerinin belirlenmesi için PLS-SEM gerçekleştirilmiştir. PLS-SEM analiz sonuçlarına göre çevrimiçi mahremiyet farkındalığın dikkat boyutu, dijital ebeveynlik farkındalığının olumlu alt boyutları olan verimli kullanım ve risklerden korunma boyutlarını pozitif yönde anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Bu bulguya göre dijital ortamlarda dikkatli davranan ebeveynlerin çocukları için dijital ortamlarda güvenli bir kullanım olanağı sunduğunu söylemek mümkündür. Ancak dikkat boyutunun dijital ebeveynlik farkındalığının olumsuz alt boyutları olan olumsuz model olma ve dijital ihmal üstünde ise anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Benzer şekilde çevrimiçi mahremiyet farkındalığın güvenlik boyutu, dijital ebeveynlik farkındalığının olumlu alt boyutları olan verimli kullanım ve risklerden korunma boyutlarına pozitif yönde anlamlı bir etkisi bulunurken dijital ebeveynlik farkındalığının olumsuz alt boyutları olan olumsuz model olma ve dijital ihmal üstünde ise anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Bunun dışında çevrimiçi mahremiyet farkındalığın iletişim ve paylaşım boyutu dijital ebeveynlik farkındalığının olumsuz alt boyutları olan olumsuz model olma ve dijital ihmal boyutunu negatif yönde yordamaktadır. Bu bulguya göre çevrimiçi mahremiyetin iletişim ve paylaşım farkındalığı ebeveynlerin olumsuz model olma ve dijital ihmal davranışlarını azaltarak ebeveynlerin dijital ortamlarda daha güvenilir bir ortam sunduğu ve risklere karşı daha duyarlı davrandıklarını göstermektedir.

Genel olarak ebeveynlerin dijital farkındalığı ve çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının yüksek olduğu ve dijital farkındalığı arttıkça mahremiyet farkındalığının da arttığını

görülse de ebeveynlerin dijital ortamlarda hala çocuklarını yeteri kadar takip etmedikleri alanyazında da görülmektedir. Symons vd., (2016) çalışmasında, ebeveynlerin çevrimiçi risklerin oluşumu ve çocuklarının çevrimiçi etkinlikleri hakkında çok az bilgiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin çocuklarının siber zorbalık, cinsel içerik, veri gizliliği gibi risklere yönelik endişeleri çok yüksek ve farkındalık ile endişe arasında güçlü bir pozitif ilişki bulunmaktadır (Sari vd., 2024). Farkındalığı yüksek olan ebeveynler her ne kadar endişeli olsa da dijital farkındalıklarını arttırmak için destek olunmalıdır. Livingstone, Blum-Ross ve Zhang (2018) çalışmalarında, özellikle mahremiyet konusunda endişe duyan ebeveynlerin çocuklarının resimlerini veya videolarını internette daha fazla paylaştıklarını belirtmektedirler. Dünyaları dijital araçlarla çevrili olan çocukların ebeveynlerinin, bu teknolojileri doğru ve etkili bir şekilde kullanmaları için onlara rehberlik etmeleri gerekmektedir. Dijital ortamlarda çocuklar için oluşabilecek risk ve olumsuzlukların farkında olan ve çocuklarına rol model olup onları bilinçlendiren, onların mahremiyetlerine saygı duyan ebeveynler dijital ortamda çocuklarının güvende olmasını sağlarken aynı zamanda dijital dünyada etik ve sorumluluklarının da farkında bireyler yetiştirecektir.

5.2 Öneriler

Bu çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda hem uygulamaya yönelik hem de araştırmalara yönelik öneriler geliştirilmiştir.

5.2.1 Uygulamaya yönelik öneriler

- Elde edilen bulgulara göre ebeveynlerin farkındalıkları yüksek görülse de gelişime açık olduğunu göstermektedir. Bu nedenle ebeveynlere yönelik eğitimler düzenlenebilir ve ebeveynleri bilinçlendirmek için etkinlikler planlanabilir.
- Farklı eğitim seviyelerinde dijital farkındalık ve çevrimiçi mahremiyet konularını ele alacak ders planları geliştirilebilir.
- Rehberlik servisleri veya bilişim teknolojileri öğretmenleri aracılığıyla ebeveynlere yönelik düzenli bilgilendirme seminerleri düzenlenebilir. Bu sayede hem dijital farkındalık hem de çevrimiçi mahremiyet konularındaki hassasiyette süreklilik sağlanabilir.
- Çocuklara, dijital ortamlarda karşılaşılabilecekleri riskler hakkında yaşlarına uygun, anlaşılır ve ilgi çekici içeriklerle farkındalık kazandırılabilir.

- Çevrimiçi mahremiyet, dijital farkındalık, kişisel veri güvenliği ve siber zorbalık gibi konularda çocuklara yönelik etkileşimli ve oyun temelli eğitim materyalleri hazırlanabilir.

5.2.2 Araştırmaya yönelik öneriler

- Bu çalışma nicel verilerden oluşmaktadır. Ebeveyn görüşlerinin daha ayrıntılı analizi için nitel ya da karma yöntemli araştırmalar desenlenebilir.
- Çalışmanın örneklemini sadece Eskişehir ilindeki ebeveynler oluşturmaktadır. Benzer araştırmalar farklı örneklem gruplarıyla da gerçekleştirilebilir.
- Farklı ölçme araçları kullanılarak benzer çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Bu çalışmada demografik değişkenler ve farkındalık arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ancak bu durum alanyazındaki bazı sonuçlarla çelişmektedir. Bu nedenle farklı değişkenler de dahil edilerek yeni araştırmalar yapılabilir.
- Dijital ebeveyn farkındalığı ve çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, dijital okuryazarlık, etik, güvenlik gibi değişkenler birlikte ele alınarak daha bütüncül ve daha ayrıntılı bir çalışma planlanabilir.
- Değişkenler arasındaki nedensel ilişkileri daha derinlemesine inceleyebilmek adına deneysel bir çalışma desenlenerek yeni bir çalışma planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Acılar, A. ve Mersin, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin Facebook kullanımı ile mahremiyet kaygısı arasındaki ilişki. *Electronic Journal of Social Sciences*, 14(54).
- Acılar, A., Olgun, H. ve Görür, A. (2015). Kamu çalışanlarının İnternet'te mahremiyet kaygısı: Bursa İlinde Bir Çalışma (Privacy Concerns of Public Employees on the Internet: A Study İn Bursa). *Research Journal of Business and Management*, 2(3), 334-347.
- Agarwal, S., & Alex, J. (2017). A comparative study between the parenting style of working and non-working mothers and their childs' temperament on behavioural problems among school going children. *Indian Journal of Health Wellbeing*, 8(11), 1335-1339.
- Akbaş, Ö. Z. ve Dursun, C. (2020). Teknolojinin aileye etkisi: Değişen ailenin dijital ebeveyn ve çocukları. *Turkish Studies-Social*, 15(4), 2245-2265.
- Akbulut, Y. (2010). *Sosyal bilimlerde SPSS uygulamaları: Sık kullanılan istatistiksel analizler ve açıklamalı SPSS çözümleri*. İdeal Kültür Yayıncılık.
- Akca, E. B. ve Sayımer, İ. (2017). Siber zorbalık kavramı, türleri ve ilişkili olduğu faktörler: Mevcut araştırmalar üzerinden bir değerlendirme. *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology*, 8(30), 7-19.
- Akçalar, A. (2020). *Dijital mahremiyet: 21. Yüzyıl bilgi profesyonellerinin yetkinlikleri* (Yayın Numarası: 21663) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Akçay, D. (2015). *Annelerle yapılan motivasyonel görüşmelerin okul öncesi dönemdeki çocuğun medya etkileşimine ve saldırganlık davranışlarına etkisi* (Yayın Numarası: 396418) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi

- Akgül, B. (2024). *Dijital dikkat oyunlarının özgül öğrenme bozukluğu tanısı almış çocukların dikkat ve konsantrasyon düzeylerine etkisi* (Yayın Numarası: 873354) [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi
- Akkoyun, S. ve Arslan, F. T. (2025) Ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık ve internet bağımlılığı düzeylerinin incelenmesi. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(2), 120-131.
- Alakurt, T. (2017). Çevrimiçi mahremiyet kaygısı ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 7(4), 611-636.
- Alashwali, E., and Alashwali, F. (2022). Saudi parents' privacy concerns about their children's smart device applications. *International Journal of Child-Computer Interaction*, 33, 100486.
- Albayrak, E. S. (2020). Sosyal medya'da çocuk mahremiyeti: Ebeveynlerin instagram'daki çocuk mahremiyetine bakış açıları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 1211-1226.
- Andrews, J. C., Walker, K. L., Netemeyer, R. G., and Kees, J. (2023). Helping youth navigate privacy protection: Developing and testing the children's online privacy scale. *Journal of Public Policy & Marketing*, 42(3), 223-241.
- Aral, N. (2022). Dijital dünyada çocuk olmak. *TRT Akademi*, 7 (16), 1135-1153. <https://doi.org/10.37679/trta.1181774>
- Aslanyürek, M. (2016). İnternet ve sosyal medya kullanıcılarının internet güvenliği ve çevrimiçi gizlilik ile ilgili kanaatleri ve farkındalıkları. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 80-106.
- Bailin, A., Milanaik, R., and Adesman, A. (2014). Health implications of new age technologies for adolescents: A review of the research. *Current opinion in pediatrics*, 26(5), 605-619.
- Baldry, A. C., Sorrentino, A., and Farrington, D. P. (2019). Cyberbullying and cybervictimization versus parental supervision, monitoring and control of adolescents' online activities. *Children and Youth Services Review*, 96, 302-307.

- Baloğlu, E. (2023). Instagram çağının dijital ebeveynleri: Sharenting bağlamında bir inceleme. *TRT Akademi*, 8(19), 766-785.
- Barkuş, F. ve Koç, M. (2019). Dijital mahremiyet kavramı ve ilgili çalışmalar üzerine bir derleme. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 3(1), 35-44.
- Barnes, R., and Potter, A. (2021). Sharenting and parents' digital literacy: An agenda for future research. *Communication Research and Practice*, 7(1), 6-20.
- Basu, S., and Lakhbiro, L. (2023). A study of digital awareness among B.Ed. trainees. *International Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 10(7), 63–66.
- Bayındır, N. (2023). Öğretmen adaylarının algılarına göre dijital ortamın ilkökul öğrencilerine yönelik barındırdığı riskler. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum*, 12(35), 529-544.
- Bayzan, ř. (2025). Ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygıları ile sosyal medya davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2025(Aile Özel Sayısı" Koruyucu Aile Hizmetleri" Cilt-2), 648-681.
- Bektaş, H.M. ve Aydın, B.N.(2024). Çocukların problemlı internet kullanımını ve depresyon düzeyleri ile annelerin psikolojik sağlamlığı arasındaki ilişki. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 31(2), 160-167.
- Bentler, P.M., and Bonnet, D.C. (1980). Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88(3), 588-606.
<https://doi.org/10.1037/0033-2909.88.3.588>
- Biricik, Z., ve Atik, A. (2021). Gelenekselden dijitale değişen oyun kavramı ve çocuklarda oluşan dijital oyun kültürü. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 445-469.

- Bleakley, A., Jordan, A. B., and Hennessy, M. (2013). The relationship between parents' and children's television viewing. *Pediatrics*, 132(2), e364-e371.
- Bostancı, M. (2019). Dijital ebeveynlerin sosyal medyada mahremiyet algısı. *Online Academic Journal of Information Technology*, 10(38), 115-128.
- Bostancı, S. ve Çakır, R. (2022). Erken çocukluk çağında çocuğu olan ebeveynlerin, çocuklarına medya kullandırmadaki aracılıkları ve dijital ebeveynlik farkındalıklarının incelenmesi. *Turkish Journal of Primary Education*, 7(2), 86-116.
- Brown, A. (2011). Media use by children younger than 2 years. *American Academy of Pediatrics*, 128(5), 1040–1045.
- Buchanan, T., Paine, C., Joinson, A. N., and Reips, U. D. (2007). Development of measures of online privacy concern and protection for use on the Internet. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58(2), 157-165.
- Brummer, L. (2025). Conceptualizing digital awareness: Introducing a definition of digital awareness via a scoping review of digital literacy and citizenship literature. *Preprints*.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş. ve Çakmak, E. K. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi
- Carter, J. M., and Wilson, F. L. (2015). Cyberbullying: A 21st century health care phenomenon. *Pediatric nursing*, 41(3).
- Ceco, B. ve Turhan, N. (2024). Dijital çağda büyümek, ilkokul çocuklarının verileri ve çevrimiçi gizliliğe dair ebeveynlerin algıları. *Educatione*, 3(1), 1-26.
- Chen, X., and Michael, K. (2012). Privacy issues and solutions in social network sites. *IEEE Technology and Society Magazine*, 31(4), 43-53.
- Cowan, P. A., Powell, D., and Cowan, C. P. (1998). Parenting interventions: A family systems perspective. In W. Damon, I. E. Sigel, and K. A. Renninger

(Eds.), *Handbook of child psychology: Child psychology in practice*. John Wiley and Sons, Inc.

Çalapkulu, Ç. ve Alp, F. (2020). Dijital ebeveynler ile çocukların sosyal medya kullanımı üzerindeki mahremiyet ilişkisi. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 132-144.

Çubukçu, A. ve Bayzan, Ş. (2013). Türkiye’de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı İnternetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. *Middle Eastern and African Journal of Educational Research*, 5(1), 148-174.

Diler, R. (2014). Mahremiyet eğitimi ve önemi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(1), 69-98.

Doğan, A. (2013). *İnternet bağımlılığı yaygınlığı*. (Yayın Numarası: 342301) [Yüksek Lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

Edis, K. (2020). Batman'da 6-12 yaş aralığındaki çocukların dijital medya araçları kullanımına annelerin bakışı. *Universal Journal of History and Culture*, 2(1), 57-76.

Erdur-Baker, Ö., ve Kavşut, F. (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: Siber zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Reserach*, 27.

Ergüney, M. (2017). İnternetin okul öncesi dönemdeki çocuklar üzerindeki etkileri hakkında bir araştırma. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(17), 1917-1938.

Fan, J., McCandliss, B. D., Fossella, J., Flombaum, J. I., and Posner, M. I. (2005). The activation of attentional networks. *Neuroimage*, 26(2), 471–479.

Fornell, C., and Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.

Fraenkel, J.R., Wallen, N.E., and Hyun, H.H. (2012). How to desing and eyaluate research in education (8th ed.). Basım yeri:McGraw-Hill

- Gökçe, G. (2024). *İlköğretim çağında çocuğu olan ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin incelenmesi (Yayın Numarası: 900734)* [Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi
- Güldüren, C., Çetinkaya, L. ve Keser, H. (2016). Ortaöğretim öğrencilerine yönelik bilgi güvenliği farkındalık ölçeği (BGFÖ) geliştirme çalışması. *İlköğretim Online*, 15(2).
- Güleç, N. (2019). *Kritik ve analitik düşünme perspektifinde dijital medya okuryazarlığı*. 11 Ocak 2024 tarihinde <http://www.kadinveaile.com/kritik-ve-analitik-dusunme-perspektifinde-dijital-medya-okuryazarligi-2/> adresinden erişildi.
- Güneş, A. (2017). Cinsel istismar olgusu ve mahremiyet eğitimi. *İnsan ve Toplum*, 7(2), 45-70.
- Güney, Z. (2020). Çocukların sosyal medya kullanımı üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 11(1), 188-199.
- Gür, D., and Türel, Y.K., (2022). Parenting in the digital age: Attitudes, controls and limitations regarding children's use of ICT. *Computers and Education*, 183, 104504 <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2022.104504>
- Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2005). *Multivariate data analysis (6th ed.)*. NY: Prentice Hall.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., and Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis: Global Perspective*. New Jersey: Pearson Education, Prentice Hall.
- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., and Sarstedt, M. (2017). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)* (2nd ed.). Thousand Oaks: Sage.
- Hark Söylemez, N. (2023). Views of Parents on Digital Parenting Competencies. *International Journal on Social and Education Sciences*, 5(3), 452-474.

- Hasebrink, U., Livingstone, S., Haddon, L., and Olafsson, K. (2009). *Comparing children's online opportunities and risks across Europe: Cross-national comparisons for EU Kids Online*. London: EU Kids Online: LSE.
- Hobbs, R. (2010). *Digital and media literacy: A plan of action*. Washington, D.C.: The Aspen Institute
- Hu, L., and Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Huck, S. W. (2012). *Reading statistics and research* (6th edition). Boston: Pearson.
- İnan Kaya, G., Mutlu Bayraktar, D. ve Yılmaz, Ö. (2018). Dijital ebeveynlik tutum ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 149–173
- Kalaman, S. (2017). Yeni medya ve mahremiyetin dönüşümü: Facebook Türkiye örneği. *Uluslararası Hakemli İletişim Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 14(1),1-19.
- Karabacak, Z. İ., ve Sezgin, A. A. (2019). Türkiye’de dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlık. *Türk İdare Dergisi*, 1(488), 319-343.
- Karaboğa, M. T. (2019). Dijital medya okuryazarlığında anne ve baba eğitimi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 14(20), 2040-2073.
- Karahisar, T. (2014). İnternette çocukları bekleyen riskler ve meyya okuryazarlığı. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 4(4), 82-95.
- Karakuş, İ., (2022). Öğretmen adaylarının profillerine “dijital” bir bakış: Dijital farkındalık, yeterlik ve akıcılık (Yayın Numarası: 726021) [Doktora tezi, Mersin Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi

- Karakuş, I., ve Kılıç, F. (2022). ‘Digital’ overview at the profiles of pre-service teachers: Digital awareness, competence and fluency. *Problems of Education in the 21st Century*, 80(2), 324-338. <https://doi.org/10.33225/pec/22.80.324>
- Karakuş, İ. ve Kılıç, F. (2024). Dijital farkındalık algısı ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kesit Akademi Dergisi*, 10(38), 132–158.
- Karaman, H. ve Ayhan, H. (2021). Çocuğa yönelik teknolojik ihmal ve istismar. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 8(1), 43-59.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kars, G. B. (2010). *Şiddet içerikli bilgisayar oyunlarının çocuklarda saldırganlığa etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- Kaya, G.İ., Bayraktar, D. M. ve Yılmaz, Ö. (2018). Dijital ebeveynlik tutum ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (46), 149-173.
- Kelleci, M., Güler, N., Sezer, H., ve Gölbası, Z. (2009). Lise öğrencilerinde internet kullanma süresinin cinsiyet ve psikiyatrik belirtiler ile ilişkisi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(3). 223-230.
- Kline, R.B. (2010) *Principles and practice of structural equation modeling*. The Guilford Press, New York.
- Konaş, Z. Ş. (2021). *Dijital hikâye geliştirme etkinliklerinin ebeveynlerin dijital ebeveynlik ve teknoloji kullanım tutumlarına etkisinin incelenmesi* (Yayın Numarası: 342301) [Yüksek Lisans tezi, Bartın Üniversitesi]. Bartın Üniversitesi Kurumsal Akademik Arşivi.
- Korkmaz, Ö., Vergili, M. ve Karadaş, E. (2021). Çevrimiçi mahremiyet farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi: Güvenirlik ve geçerlilik çalışması. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 297-311.

- Köseoğlu, F. (2023). *Ebeveynlerin demografik özellikleri ile dijital farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın Numarası: 812353) [Yüksek Lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi
- Kulaksız, T. ve Toran, M. (2023). The examination of demographics influences on the digital parenting awareness of parents with 3-6 years old children. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 550-570.
- Küçüköğlü, B. (2013). *Okul öncesi eğitime yönelik bilgisayar destekli öğretim tasarımı* (Yayın Numarası: 10000923) [Yüksek Lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. Açık Bilim.
- Lauricella, A. R., Wartella, E., and Rideout, V. J. (2015). Young children's screen time: The complex role of parent and child factors. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 36, 11-17.
- Lim, S.S. (2016). Through the tablet glass: Transcendent parenting in an era of mobile media and cloud computing. *Journal of Children and Media*, 10(1)
- Livingstone, S., Blum-Ross, A., and Zhang D. (2018). *What do parents think, and do, about their children's online privacy? Parenting for a Digital Future: Survey Report 3*. Department of Media and Communicatic.
- MacCallum, R. C., Browne, M.W., and Sugawara, H. M. (1996). Power analysis and determination of sample size for covariance structure modeling. *Psychological Methods*, 1(2), 130-149.
- Madden, M., Cortesi, S., Gasser, U., Lenhart, A., and Duggan, M. (2012). Parents, Teens, and Online Privacy. *Pew Internet and American Life Project*.
- Manap, A. (2020). *Anne babalarda dijital ebeveynlik farkındalığının incelenmesi*. . (Yayın Numarası: 613073) [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Manap, A. ve Durmuş, E. (2020). Dijital ebeveynlik farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 978-993

- Manap, A. ve Durmuş, E. (2021). Dijital ebeveynlik farkındalığının aile içi roller ve çocukta internet bağımlılığına göre incelenmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 141-156.
- Manotipya, P., and Ghazinour K. (2020). Children's online privacy from parents' perspective. *Procedia Computer Science*, 177, 178-185.
- Muslu, G. K. ve Bolişik, B. (2009). Çocuk ve gençlerde internet kullanımı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(5).
- Mustafaoğlu, R. ve Yasacı, Z. (2018). Dijital oyun oynamanın çocukların ruhsal ve fiziksel sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Bağımlılık Dergisi*, 19(3), 51-58.
- Mustafaoğlu, R., Zirek, E., Yasacı, Z. ve Özdiñler, A. R. (2018). Dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(2), 1-21.
- Naycı, Ö. (2021). İlkokul öğrencilerinin ebeveynlerinin covid-19 pandemisi sırasında dijital ebeveynlik farkındalıklarının incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 11(2), 58-71.
- Nunnally, J. C., and Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. Yayın yeri? McGraw-Hill.
- O'Keeffe, G. S., & Clarke-Pearson, K. (2011). The impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics*, 127(4), 800-804.
- Olagunju, A. O. (2009). Harmonizing the interests of free speech, obscenity, and child pornography in cyberspace: The new roles of parents, technology, and legislation for Internet safety. *The scientific world journal*, 9(1), 1260-1272.
- Ozan, Ş., Kurt, A. A. ve Odabaşı, H. F. (2014). Mason'un bilişim etiği boyutları altında Vikipedi'nin incelenmesi. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 5(3), 62-75.

- Ölçer, N. (2019). Çocukların internet kullanımına yönelik ebeveynlerin risk algısı üzerine inceleme. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, 13, 128-150.
- Ömrüuzun, I. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin teknoloji kullanımlarını etkileyen faktörler: Bir yol analizi çalışması* (Yayın Numarası: 547820) [Yüksek Lisans tezi, Beykent Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi
- Öz, B.O. ve Miniksar, D.Y. (2023). Çocuk ve ergenlerde internet bağımlılığının uyku kalitesi üzerine etkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 30(2), 146-153.
- Özaslan, H. ve Gültekin Akduman, G. (2018, Kasım 30- Aralık 2). *Ailelerin mahremiyet eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi* [Tam metin bildiri]. 2. Uluslararası Bilimsel Çalışmalarda Yenilikçi Yaklaşımlar Sempozyumu, Samsun, Türkiye
- Özaydın, A. ve Kumral, O. (2021) Dijital yerlilerin gözünden dijital okuryazarlık. *JRES*, 8(2), 362-377.
- Özcan, N. (2021). Dijital etik üzerine nitel bir araştırma. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 9(25), 89-108.
- Özkes, D. K. (2023). *Sosyal medya uygulamalarında dijital mahremiyet farkındalığının ölçülmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hitit Üniversitesi
- Öztürk, E. ve Derin, G. (2022). Dijital ebeveynlik ve dijital istismar. *Sciences*, 20, 23.
- Pagani, L. S., Fitzpatrick, C., Barnett, T. A., and Dubow, E. (2010). Prospective associations between early childhood television exposure and academic, psychosocial, and physical well-being by middle childhood. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 164(5), 425–431. [10.1001/archpediatrics.2010.50](https://doi.org/10.1001/archpediatrics.2010.50)
- Prensky, M. (2009). H. Sapiens digital: From digital immigrants and digital natives to digital wisdom. *Innovate: Journal of Online Education*, 5(3).

- Romero, M. (2014). Digital literacy for parents of the 21st century children. *Elearning Papers*, 38, 32-40.
- Sari, P. I., Rahmawati, I., Mariyana, R., and Charmeida, N. (2024). Parents' awareness and concerns about early childhood digital safety. *Kiddo: Jurnal Pendidikan Islam Anak Usia Dini*, 5(2), 310-326.
- Selwyn N. ve Odabaşı H. F. (2017). Çocuklar ve gençlerin dijital yaşamla mücadeleleri, İçinde H. F. Odabaşı (Ed.), *Dijital yaşamda çocuk* (ss:1-18). Ankara. Pegem Akademi.
- Serin, H., (2019). Sosyal medyada çocuk hakları ihlalleri: Ebeveynler ve öğretmenler farkında mı? *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(Özel sayı), 1-22.
- Schmidt, M. K. (2020). *Ekran çocukları* (2. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Solmaz, B., Tekin, G., Herzem, Z. ve Demir, M. (2013). İnternet ve sosyal medya kullanımı üzerine bir uygulama. *Selçuk İletişim Dergisi*, 7(4), 24-32.
- Söğüt, F., (2020). Dijital ebeveynlerin dijital oyunlar ve şiddet ilişkisine yönelik algıları. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 51, 79-100.
- Sümer, N. (2000) Yapısal esitlik modelleri temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3, 49-73.
- Symons, K., Ponnet, K., Emmery, K., Walrave, M., and Heirman, W. (2017). Parental knowledge of adolescents' online content and contact risks. *Journal of Youth and Adolescence*, 46, 401-416.
- Tabachnick, B.G., and Fidell, L.S. (2012) *Using multivariate statistics* (6th edition) Person Education, Boston.
- Tanrikulu, İ., Altun, S. A., Baker, Ö. E. ve Güneri, O.Y. (2015). Misuse of ICTs among Turkish children and youth: A study on newspaper reports. *International Journal of Human Sciences*, 12(1), 1230-1243.

- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2008). *İnternet kullanımı ve Aile*. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları. https://afyonluoglu.org/PublicWebFiles/Reports-TR/genel/2008-Internet_Kullanimi_ve_Aile.pdf
- Teke, B. (2023). *Ebeveynlerin dijital farkındalığının dijital tutum davranışları üzerine etkisi*. (Yayın Numarası: 785981) [Yüksek Lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Akademik Veri Yönetim Sistemi.
- Tokel, S., Başer, D. ve İşler, V. (2013). Türkiye'deki ebeveynlerin çocuklarının internet ve sosyal paylaşım siteleri kullanımına yönelik bilgi seviyeleri ve algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 225-236.
- Töngel, E. (2020). *Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayın Numarası: 644534) [Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi
- Türkiye İstatistik Kurumu (2024). Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2024-53638>
- Twenge, J. M., and Campbell, W. K. (2018). Associations between screen time and lower psychological well-being among children and adolescents: Evidence from a population-based study. *Preventive Medicine Reports*, 12, 271-283.
- Ulusoy, A., ve Bostancı, M. (2019). Çocuklarda sosyal medya kullanımı ve ebeveyn rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 8(28), 559-572.
- Urtekin, C., ve Murat, M. (2024). Öğretmenlerin dijital ebeveynlik farkındalıkları ile dijital bağımlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 525-545.
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B., and Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on internet use of primary school children. *Computers and Education*, 55(2), 454-464.

- Yaman, F. (2018). *Türkiye'deki ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin incelenmesi*. (Yayın Numarası: 532545) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yay, M. (2019). *Dijital ebeveynlik*. İstanbul: Yeşilay Yayınları.
- Yengin, D. (2019). Teknoloji bağımlılığı olarak dijital bağımlılık. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 9(2), 130– 144.
- Yıldız, A.K. (2012). Sosyal paylaşım sitelerinin dijital yerlilerin bilgi edinme ve mahremiyet anlayışına etkisi. *Bilgi Dünyası*, 13(2), 529-542.
- Yıldız, A. K. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığı kazanmasında rol model olarak aile. *Mavi Atlas*, 7, 95-112.
- Yiğitbaşı, K. G. ve Çelik, S. (2023). Dijital dünyada mahremiyet, ebeveynlik ve çocuklar: Afyonkarahisar örneği. *TRT Akademi*, 8(19), 846-875.
- Yurdakal, İ.H. (2023). Dijital çağda dijital farkındalık: Eğitimde dijital dönüşüme ilişkin ölçeği (DFÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Sınıf Öğretmenliği Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 138-157.
- Yurdakul, I.K., Dönmez, O., Yaman, F. ve Odabaşı, H.F. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(4), 883-896.
- Yüksel, M. (2003). Mahremiyet hakkı ve sosyo - tarihsel gelişimi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 58(01), 182-213.
- Yüksel, H. (2021). Construction of child's image in social media in the context of sharenting. *Akademik Düşünce Dergisi*, (4), 50–68.
- Zengin, A., Zengin G. ve Altunbaş, H. (2015). Sosyal medya ve değişen mahremiyet "Facebook mahremiyet,." *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3(2), 113-136.
- Zerey, Y. (2012). Facebook insanları. <http://www.yucezerey.com/facebook-insanlari/>

Zinderen, A. ve Aslan, D. (2024). Ebeveynlerin dijital ebeveynlik rollerini üstlenme süreçlerinin çocukların bilinçli medya tüketimine yansımaları. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, (46), 75-96.

We Are Social (2025). Digital 2025: The essential guide to the global state of digital. <https://wearesocial.com/us/blog/2025/02/digital-2025-the-essential-guide-to-the-global-state-of-digital/>

EKLER

Ek 1- Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Kullanım İzni

Ek 2- Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği Kullanım İzni

Ek 3- Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği

Ek 4- Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği

Ek 5- Etik Kurul Belgesi

EK 1-Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Kullanım İzni

abdullah manap

İlet: Ölçek İzni

Kime: Ece Güngör

Merhabalar, ölçeği bilimsel çalışmalarınız için kullanabilirsiniz. Uygulama/Yönerge formu ektedir. İyi çalışmalar dilerim.

**DEFÖ UYGULAMA
FORMU (1).pdf**

**Dijital Ebeveynlik Fark?
ndal?k Ölçeği Geçerli...**

EK 2- Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği Kullanım İzni

ÖK

Özgen Korkmaz

Ynt: Ölçek İzni

Kime: Ece Güngör

23 Ekim 2023 16:52

Elbette kullanabilirsiniz. İlgili makalede faktör tablosunda tüm maddeler mevcut. Kolaylıklar dilerim

MV

Mehmet Vergili

Ynt: Ölçek İzni

Kime: Ece Güngör

24 Ekim 2023 08:43

Merhaba, ölçeği çalışmanızda kullanabilirsiniz.
Kolaylıklar dilerim.

Ölçek ektedir.

EK 3-Dijital Ebeveyn Farkındalık Ölçeği

Maddeler	Hiçbir	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1. Telefonumla uğraşırken, çocuğumun söylediklerini dinlemediğim olur.	1	2	3	4	5
2. Çocuğum, çok ısrar ediyorsa, dayanamayıp telefon/tablet kullanmasına izin veririm.	1	2	3	4	5
3. İnternetin faydalarını, zararlarını ve dikkat edilmesi gereken durumları çocuğuma anlatırım	1	2	3	4	5
4. Çocuğumu internetin risklerinden koruyabiliyorum.	1	2	3	4	5
5. Telefon/tablet kullanımında çocuğumda eleştirdiğim davranışları ben de yaparım .	1	2	3	4	5
6. Çocuğumun huysuz olduğu zamanlarda, telefon/tablet ile sakinleştiririm.	1	2	3	4	5
7. Dijital araçların (Akıllı Tel., Tablet, Tv vb.), çocuğuma etkilerini (olumlu veya olumsuz) incelerim.	1	2	3	4	5
8. Çocuğum internette gezinirken ona zarar verebilecek bir içerikle karşılaşırsa yasal yollara başvururum.	1	2	3	4	5
9. Çocuğum, telefonumla çok fazla vakit harcadığıma tanık olur.	1	2	3	4	5
10. Ev dışı ve ev içi ortamda (misafir, alış-veriş, arkadaş ortamı vb) çocuğumun telefon/tableti yoğun kullanmasına göz yumarım.	1	2	3	4	5
11. Faydalı olduğunu düşündüğüm yazı, video veya fotoğrafları kendi cihazımdan çocuklarıma gösteririm.	1	2	3	4	5
12. Çocuğum internette video izlerken, rahatsız edici videolarla (cinsel, şiddet içerikli) karşılaşırsa haberim olur.	1	2	3	4	5
13. Çocuğumla iletişime geçmek yerine telefonumla ilgilenirim.	1	2	3	4	5
14. İşlerimle meşgulken, çocuğumun telefon/tablet ile vakit geçirmesine göz yumarım.	1	2	3	4	5
15. Teknolojik yeniliklerin çocuklarım açısından faydalarını ve risklerini analiz ederim.	1	2	3	4	5
16. Çocuğumu internetin risklerinden koruyacak, güvenlik paketi veya antivirüs programlarını kullanırım.	1	2	3	4	5

EK 4-Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği

(1: En az katıldığımız ... 5: En fazla katıldığımız)

Maddeler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1.Kullandığım çevrimiçi platformların gizlilik ayarlarını ve bildirimlerini kontrol ederim.	1	2	3	4	5
2.Kullandığım çevrimiçi ortamlarda (sosyal ağlar, alışveriş siteleri, oyunlar vb.) hesabımın gizlilik ayarlarını yaparım.	1	2	3	4	5
3.Çevrimiçi ortamlarda kullandığım parolaların güçlü olmasına (büyük-küçük harf, rakam, özel karakterler ve en az 8 karakter kullanımıyla) dikkat ederim.	1	2	3	4	5
4.E-posta veya sosyal ağlardan aldığım mesajların içeriğinin güvenilir olup olmadığını anlarım.	1	2	3	4	5
5.Çevrimiçi ortamlarda paylaştığım bilgilerin şirketler, devlet kurumları veya bilgisayar korsanları tarafından kullanılabilmesinin farkındayım.	1	2	3	4	5
6.Çevrimiçi ortamlarda tanımadığım kişilerden gelen mesaj veya e-postaların güvenli riski oluşturup oluşturmadığını anlarım.	1	2	3	4	5
7.Çevrimiçi platformlarda paylaştığım bilgilerin kötü niyetli kişiler tarafından kullanılabilmesinin farkındayım.	1	2	3	4	5
8.İnternet sitelerinin kullandığı çerez (cookies) dosyaları hakkında bilgim vardır.	1	2	3	4	5
9.Mobil cihazıma uygulama yüklerken uygulamanın hangi izinleri talep ettiğine dikkat ederim.	1	2	3	4	5
10.İnternet sitelerinin ve mobil uygulamaların güvenlik sertifikalarını ve veri şifreleme yöntemlerini kontrol ederim.	1	2	3	4	5
11.Ziyaret ettiğim web sitelerinin güvenliğini kontrol ederim.	1	2	3	4	5
12.Web tarayıcısındaki eklentilerin hangi bilgilere erişebileceğine dikkat ederim	1	2	3	4	5
13.Çevrimiçi ortamlarda tanımadığım kişilerle kişisel bilgilerimi (adres, doğum tarihi, yaş, iş, telefon vb.) paylaşıyorum.	1	2	3	4	5
14.Arkadaşlarımla veya yakınlarımla yaptığım yazışmaların ekran görüntülerini izin almaya gerek duymadan paylaşıyorum.	1	2	3	4	5
15.Başkalarına ait bilgi, resim, video vb. İçerikleri çevrimiçi ortamlarda izin almaya gerek duymadan paylaşıyorum.	1	2	3	4	5
16.Çevrimiçi ortamlarda tanımadığım kişilerin beni takip etmesine veya arkadaşolmasına izin veririm.	1	2	3	4	5
17.Çevrimiçi ortamlarda tanımadığım kişilerle iletişim kurarım.	1	2	3	4	5

Ölçekte yer alan ilk 7 madde Dikkat, sonraki 5 madde Güvenlik ve son 5 madde İletişim ve Paylaşım faktörüne aittir. İletişim ve Paylaşım faktörüne ait maddeler anlamda olumsuz olduğu için analiz sırasında ters çevirme işlemi uygulanmalıdır.

EK 5-Etik Kurul İzni

Evrak Kayıt Tarihi: 11.12.2023 Protokol No: 663552

Tarih: 28.12.2023

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Ebeveynlerin Dijital Farkındalıkları ve Dijital Mahremiyet Farkındalıkları Arasındaki İlişki
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Adile Aşım KURT
TEZ YAZARI:	Ece GÜNGÖR
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu